

**HATAY İLİ TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER
EYLEM PLANI (2015-2019)**

ÖNSÖZ

Hatay İli sınırları içerisinde kalan, başta Amanos dağları olmak üzere birçok dağ, plato ve vadi alanları içerisinde alan bölge, Tıbbi Aromatik Bitkiler yönünden en zengin yöreler içerisinde yer almaktadır.

Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık müdürlüğü tarafından sektörün kalkınması ve il ekonomisine katkısının daha fazla artırılması için Stratejik Plan kapsamında yer alan hedeflerde dikkate alınarak güncel bir uyum eylem planı hazırlanması öngörülmüştür.

Tıbbi ve aromatik bitkilerin toplanması, yetiştirilmesi, işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik yapılacak planlamalarla kırsalda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine katkı sağlanması, sektörle ilgili güncel bir veri bankası oluşturulması, mevcut üretim, işleme ve pazarlama altyapısının tespitinin yapılması ve Hatay ilinin Türkiye ve dünyadaki sektörel rekabet gücünün korunması ve artırılması, bölgesel ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanması amacıyla hazırlanan Hatay İli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Eylem Planı projesi DOĞAKA tarafından kabul edilmiştir.

Çalışmayla birlikte tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda il genelini kapsayan bir planlama yapılmıştır.

İlimiz Tıbbi ve Aromatik Bitkiler sektörünü kalkındırmak üzere yürüttüğümüz;

Projemize kalkınma refleksi katan ve destekleyen DOĞAKA Genel Sekreteri Onur YILDIZ ve ekibine, proje danışmanları Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof Dr. Aykut GÜL ve Mustafa Kemal Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Doç. Dr Ahmet İLÇİM'e, projeyi hazırlayan, yürüten ve katkı sağlayan tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür eder, proje sonuçlarının tarım paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Aydın TÜFEKÇİ

GİRİŞ

Bu çalışmada, tıbbi ve aromatik bitkilerin toplanması, yetiştirilmesi, işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik olarak yapılan planlamalarla kırsalda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine katkı sağlanması, sektörle ilgili üretim ve pazarlama modellerinin oluşturulması, sektörle ilgili güncel bir veri bankası oluşturulması, arz açığı olan çeşitlerde üretim artışı sağlanması, mevcut üretim, işleme ve pazarlama altyapısının tespitinin yapılması, elde edilen ürünlerin katma değerinin yükseltilmesi yollarının araştırılması, ekonomik kârlılık oranının artırılması ve kalite kayıplarının en aza indirilmesi için mevcut durumun analiz edilmesi, ilimizde sektörden elde edilecek gelirin artırılması ve belirlenen hedeflere ulaşılmasını sağlayacak bitki türlerinin ortak akılla belirlenmesi, tıbbi ve aromatik bitkilerin katma değerinin artırılarak il ekonomisine katkısının artırılması, tıbbi ve aromatik bitkilerin markalaşmasının sağlanması, üretimin düzenlenmesi, üretimde kalitenin arttırılması ve bu yolla sektörün bütün paydaşlarının sektörden elde ettikleri gelirin arttırılması, sektörün ana hammadde tedarikinin önündeki engellerin kaldırılması, istihdam miktarı ve süresinin artırılması, Hatay ilinin Türkiye ve dünyadaki sektörel rekabet gücünün korunması ve arttırılması, bölgesel ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanması, sektörel planlamanın gerçekleştirilmesine altlık oluşturulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın coğrafi kapsamı Hatay İli sınırlarıdır. Hatay doğusunda yetişen tıbbi ve aromatik bitkileri kapsamaktadır. Defne ile ilgili olarak daha önce bir eylem planı hazırlandığı için defne ve defne ürünleri kapsam dışına alınmıştır.

PROJE EKİBİ

Hatay İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen proje, Zir.Müh. Fikriye MAVİ koordinatörlüğünde ve Çukurova Üniversitesi'nden Prof.Dr. Aykut GÜL ve Mustafa Kemal Üniversitesi'nden Doç.Dr. Ahmet İLÇİM'in danışmanlığında aşağıdaki ekip tarafından hazırlanmıştır.

Proje Koordinatörü	Fikriye MAVİ
Proje Danışmanı	Prof.Dr. Aykut GÜL
	Doç.Dr. Ahmet İLÇİM
Proje Ekibi	Abdullah ER
	Ebru VURKAÇ-Billur ALDEMİR
	Demet UYSAL-Hatice Çağla ÖZDEMİR
	Hasan BAHADIRLI-Nihat ÇAKAN

STRATEJİK PLANLAMA SÜRECİ VE KULLANILAN YÖNTEM

Proje açılış toplantısı 31.10.2014 tarihinde Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesinde düzenlenmiştir. Açılış toplantısına İl Müdürlüğü, sektör temsilcileri, STK'lar, üreticiler ve basın katılmıştır. Toplantıda katılımcılara proje hakkında bir sunum yapılmış ve projenin bilinirliği sağlanmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında veri derlemesi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Hatay ilinde yetiştiği tespit edilen tıbbi ve aromatik bitki listesi (Ek 1), Hatay ilinde satışı yapılan tıbbi-aromatik bitkilerin piyasa durumu (Ek 2), Hatay ilinde faaliyet gösteren firmalar (Ek 3), Hatay ilinde faaliyet gösteren aktarlar (Ek 4) ve Hatay ilinde faaliyet gösteren aktarların ilçelere göre dağılımı (Ek 5) ortaya konulmuştur.

Hatay İlinde bulunan 15 ilçeyi kapsayan SWOT toplantıları gerçekleştirilmiştir. İlçelerin coğrafi konumlarına göre sonuçlar gruplandırılarak değerlendirilmiştir. Sektör toplantılarına, ilçede faaliyet gösteren toplama, işleme ve kurutma tesisi temsilcileri, bölgeden ürün tedarik eden firma temsilcileri, Ziraat Odası temsilcileri ve konu ile ilgili diğer STK'lar ve ilçelerde yetiştiricilik yapan ya da doğadan toplama yöntemiyle tedarikçi olan çiftçiler katılmıştır. Düzenlenen bu toplantılarda sektörün SWOT analizi yapılmış ve Eylem Planında yer alacak faaliyetlerin alt yapısı oluşturulmuştur. Sektörün sorunları ve mevcut durumu yerinde tespit edilmiştir.

İlçelerde tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda faaliyet gösteren kurutma, paketlenme ve işleme tesisleri gibi tesisler yerinde incelenmiş ve mevcut kapasitelerinin belirlenmiştir.

İlçelerde yetiştiricilik yapan üreticilerden en az 2 tanesi incelenmiş ve saha çalışması gerçekleştirilmiştir.

Sektöre katkı yapacağı düşünülen sektör paydaşlarının katılımı ile il merkezinde toplantılar yapılmıştır.

MKÜ Ziraat Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi bölümlerinde konu ile çalışan öğretim üyeleri, Orman İşletme Müdürlüğü uzmanları, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı temsilcileri, İl Müdürlüğü uzmanları ve Dernek temsilcileri ile toplantılar yapılmıştır.

Düzenlenen toplantılar ve saha çalışmalarında yapılan gözlemler sonucunda sektörün GZFT analizi akademisyenler danışmanlığında çıkarılmış ve Danışma Kurulu ile paylaşılmıştır.

Düzenlenen toplantılar ve saha çalışmalarında yapılan gözlemler sonucunda akademisyenler danışmanlığında, sektörde yaşanan ulusal ve uluslararası gelişmeler de dikkate alınarak stratejik amaç ve hedeflerin belirlenmiştir.

Tıbbi ve aromatik bitkilerde sürdürülebilir kalkınma olanaklarının sağlanmasına yönelik stratejiler geliştirilmiş ve eylem planı hazırlanmıştır.

İlçe toplantılarına daha sonra gruplar halinde devam edilmiştir. 5 grup halinde gerçekleştirilen çalışmalara ilçede görevli teknik personel, tarım danışmanları, sektör temsilcileri, STK temsilcileri ve üreticiler katılmıştır.

Toplantılarda coğrafi yakınlık ve sektörel etkileşimler dikkate alınarak gruplamalar yapılmıştır.

- 1.GRUP: Antakya, Yayladağı ve Altınözü
- 2.GRUP: Defne ve Samandağ
- 3.GRUP: Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı ve Hassa
- 4.GRUP: İskenderun, Arsuz ve Belen
- 5.GRUP: Payas, Erzin ve Dört Yol

Çalışmada öncelikli olarak SWOT Analizi tekniği kullanılmıştır. SWOT Analizi, Türkçe karşılığı olarak GZFT Analizi olarak da yaygın olmasa da kullanılmaktadır. İncelenen bölge, alan, yer, kişi veya kuruluşla ilgili olarak güçlü ve zayıf yönlerin tespit edilmesi ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditlerin ortaya konulmasında kullanılan bir analiz tekniğidir. Burada asıl amaç, güçlü yönleri ve fırsatları öne çıkartarak onlardan maksimum faydayı sağlamak, zayıf yönleri ve tehditleri ise bertaraf edici yaklaşımlar ortaya koymaktır. Genellikle bir stratejik plan veya eylem planı, kısaca planlama çalışması yapılması durumunda öncelikli olarak SWOT çalışması yapılmasında büyük yarar vardır. Bu nedenle Hatay İlinde Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin mevcut durumunu, güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditlerini ortaya koymak için tüm ilçeleri kapsayan SWOT çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

SWOT konusunda, Osmaniye İli Tarım Stratejisi ve Eylem Planı çalışmasında uygulanan yöntem ve yaklaşımlardan da yararlanılmıştır (Anonim, 2014).

PAYDAŞ ANALİZİ

Çalışma kapsamında yapılan paydaş analizi aşağıdaki çizelgede yer almaktadır.
Çizelgede yer alan on sekiz grup paydaş, temel ortak, stratejik ortak, müşteri, tedarikçi veya çalışan olma özelliklerine göre değerlendirilmiştir.

Paydaş Adı	Paydaş Durumu				
	Temel Ortak	Stratejik Ortak	Müşteri	Tedarikçi	Çalışan
1	Kurum Personeli				x
2	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	x			
3	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri	x			x
4	Hatay Valiliği	x	x		
5	İlçe Kaymakamlıkları	x			
6	Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı	x	x		
7	İlçe Belediye Başkanlıkları	x	x		
8	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı		x	x	
9	Mustafa Kemal Üniversitesi	x	x	x	
10	Defne ve Tıbbi Aromatik Bitkiler Doğaya Dönüş Derneği	x	x	x	x
11	İhracatçı Firma ve Kuruluşlar		x		
12	Tedarikçi Firmalar		x		
13	Diğer Üreticiler		x		
14	Tüketiciler	x	x		
15	Orman İşletme-Serinyol Fidanlık Müd.		x		
16	Antakya Ticaret ve Sanayi Odası		x		
17	Antakya Ziraat Odası		x		
18	İlçe Ziraat Odaları		x		

MİSYON

Tıbbi ve aromatik bitkiler üretiminde verimlilik ve rekabet gücünü artırmak, bu alanda sürdürülebilir gelişmeyi ve kırsal refahın yükseltilmesini sağlamak ve bu amaçla paydaşlar arasındaki işbirliğini geliştirmek.

VİZYON

Hatay'ın ülkemizde ve bölgesinde tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda bir merkez olmasını sağlamak, üretici ve tüketici memnuniyetini en üst düzeyde tutmak.

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER

GİRİŞ

Tıbbi ve Aromatik Bitkiler, insanlığın var oluşundan bu yana tedavi amaçlı ve gıda olarak kullanılmıştır. Bitkilerin kök, yaprak, çiçek, meyve gibi çeşitli kısımlarının tedavi değerinin olduğu uzun süren tecrübelerle ortaya konmuştur. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak bitkilerin kimyasal yapısı aydınlatılarak etken maddeleri saf olarak elde edilmiştir. Bunun neticesinde standart saf ilaç kavramı ortaya çıkmıştır.

İnsanlık tarihi boyunca birçok hastalığın tedavisinde bitkiler kullanılmış ve kullanılmaya devam edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), dünyada yaklaşık 4 milyar insanın sağlık sorunlarını ilk etapta bitkisel droglarla gidermeye çalıştıklarını bildirmektedir (dünya nüfusunun % 80'i). Ayrıca, gelişmiş ülkelerde reçeteli ilaçların yaklaşık % 25'ini bitkisel kökenli etken maddeler (vimbilastin, rezerpin, kinin, aspirin vb.) oluşturmaktadır (Farnsworth ve ark., 1985). Özellikle 1990'lı yıllardan sonra, tıbbi ve aromatik bitkilerin yeni kullanım alanlarının bulunması, doğal ürünlere olan talebin artması; bu bitkilerin kullanım hacmini her geçen gün arttırmaktadır. Günümüzde tıbbi bitkiler piyasasının yıllık yaklaşık 60 milyar dolarlık bir rakama sahip olduğu tahmin edilmektedir (Kumar, 2009).

Türkiye coğrafi konumu, iklim ve bitki çeşitliliği, tarımsal potansiyeli, geniş yüzölçümü sayesinde tıbbi ve aromatik bitkiler ticaretinde önde gelen ülkelerden biridir. Türkiye'nin bu önemi; gelişmiş ülkelerdeki yerleşmiş bitkisel ilaç, bitki kimyasalları, gıda ve katkı maddeleri, kozmetik ve parfümeri sanayilerinin girdisini oluşturan pek çok bitkisel ürünü veren bitkilerin ülkemiz florasında bulunmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu bitkiler çoğunlukla doğadan toplanarak pazarlanmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkiler ağırlıklı olarak Ege, Marmara, Akdeniz, Doğu Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden toplanmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkilerde sürdürülebilir üretim ve pazar potansiyelini yeterince değerlendirmek için bu ürünlerin istenen miktar ve kalitede olması gerekmektedir. Tüketici ve sanayici taleplerine cevap veren kaliteli ve standart ürün için ıslah edilmiş çeşitlerin geliştirilmesi, uygun ekolojik koşulların belirlenmesi, doğal bitkilerin doğaya zarar vermeden zamanında toplanması, hasat sonrası işlemler ve işleme teknolojisinin belirlenmesi tıbbi ve aromatik bitkilerde üretim ve pazar olanaklarını arttıracaktır (Bayram ve ark., 2010).

Coğrafi yapısının nedeniyle yeryüzünde floristik zenginlik açısından önemli bir yere sahip olan Türkiye, tıbbi ve aromatik bitkiler yönünden de dünyanın en önemli ülkelerinden biridir. Eski çağlardan beri halk ilacı ve baharat olarak halk tarafından kullanılan tıbbi

aromatik bitkiler, taşıdığı ekonomik değer nedeniyle gıda, ilaç ve kozmetik endüstrisi için de öneme sahiptir (Sadıkoğlu 2014).

Dünya’da Tıbbi Aromatik Bitkiler Sektörü

Dünya üzerinde gıda elde etmek için yetiştirilen türler 3.000 civarındadır. Buna karşılık, gıda olarak kullanılan yabani bitki türlerinin adedi 10.000 civarındadır.

Tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin miktarı, sürekli olarak artış göstermektedir. Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, farmakopedlerde kayıtlı olan, bitkisel drogların miktarı 20.000 olarak saptanmıştır. Fakat bu sayının gerçekte 100.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Geçtiğimiz on yıl içinde dünyada geleneksel tıbbın kullanımına karşı bir ilgi ve merak canlanmış, Çin’de geleneksel tıbbın, tüm sağlık hizmetlerinin yaklaşık %40’ını oluşturduğu, Şili’de nüfusun %71’inin ve Kolombiya’da nüfusun %40’ının benzer hekimlik yöntemlerini kullandığı bildirilmiştir (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu 2011).

Özellikle şifalı bitkilerden elde edilen özütler ile birçok hastalık tedavi edilmeye çalışılmış ve buna istinaden şifacılık bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Ancak 1800’lü yıllardan itibaren bitkilerden ilk etken maddelerin daha sonra sentetik olarak üretilmeye başlanmasıyla ilaç endüstrisi doğmuş ve eski geleneksel metotlar büyük ölçüde bir kenara bırakılmışlardır. Ancak, özellikle son 25-30 yılda, modern tıpta kullanılan sentetik ilaçların tedavide istenen başarıyı sağlayamamaları, birçok olumsuz yan etkiye sahip olmalarına karşın genelde tek olumlu etkiye sahip olmaları ve benzeri nedenlerle, “alternatif tıp” adıyla bilinen geleneksel metotlara, yani bitkilerden elde edilen özütlerle tedaviye karşı gittikçe artan bir ilgi ortaya çıkmıştır (Diken 2009).

Bilinen 250.000 bitki türünün yaklaşık 35.000-70.000’i tıbbi amaçlarla kullanılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde halkın yaklaşık %80’i sağlıkları için geleneksel olarak ve ağırlıklı biçimde şifalı bitki kullanmaya devam etmektedir (Mukerji,1997). 1980 yılında ABD’de bitkisel ilaçların piyasası 8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu değer 1985 yılında 18 milyar dolara ulaşmıştır. Japonya da ise reçeteli bitkisel ilaçların satışı 1983 yılında 2.6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu değer o yıl Japonya da yapılan tüm reçeteli ilaç satışının %15-20’sini oluşturmaktadır. Aynı değer ABD’de ki reçeteli ilaç piyasasının %25’ini, Almanya’da ise %35-40’ını teşkil etmektedir (Başer,1990, Bayramoğlu ve ark. 2009).

Dünya bitkisel drog ticaretinde en önemli bitki türlerini; soğan-yumru, çay kahve, baharat, çeşni, kök ve diğer bitki grupları oluşturmuştur. Dünyada tıbbi ve aromatik bitki dış alımını yapan ülkeler içerisinde ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda, Çin ve Hindistan gibi ülkeler aynı zamanda birçok bitkinin de dış satımını yapan ülkeler arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin Bitkisel Zenginliği

Türkiye Kuzey Yarım Küre'de, eski dünya karalarının birbirine en çok yaklaştıkları bir bölgede yer alır. Türkiye'nin eski dünya karaları olan Asya ve Avrupa kıtalarında toprakları bulunur. Türkiye 36° - 42° Kuzey enlemleri, 26°-45° Doğu boylamları arasında yer alır. Buna bağlı olarak; Türkiye dört mevsimin belirgin olarak yaşandığı ılıman kuşakta yer alır. Zengin doğal bitki türleriyle Türkiye dünyanın en önemli ülkelerinden biridir ve ılıman kuşaktaki en zengin floraya sahip ülkesidir. Yaklaşık olarak 11.000 bitki türüne sahiptir. Bu türlerin yaklaşık % 30'u Türkiye için endemiktir. Bu bitkilerinde yaklaşık 1/3'ü aromatik bitkilerden oluşmaktadır (Başer 2002). Devam eden floristik çalışmalar neticesinde her yıl yaklaşık 60 yeni tür Türkiye florasına eklenmektedir.

Türkiye, florasındaki bu olağanüstü zenginliği farklı iklim tiplerine, jeomorfolojik çeşitliliğine, deniz seviyesinden 5000 m'ye kadar değişen yükselti farklılıklarına ve üç bitki coğrafyası bölgelerinin (Avrupa-Sibirya, İran-Turan ve Akdeniz) bulunduğu konumuna borçludur. Anadolu, her biri milyonlarca yıl süren jeolojik zamanlar boyunca Asya, Avrupa ve Afrika arasında önemli bir geçiş yolu, diğer bir ifade ile köprü oluşturmuştur. Anadolu'dan yükselen sıradağlar, çoğu bitkinin yayılışı sırasında bir engel oluştururken, bazı türler için de sığınak görevi görmüştür (Özhatay ve ark 2009).

Türkiye'de tıbbi ve aromatik bitkilerin bir kısmının tarımı yapılmakta, bir kısmı da dünyanın birçok yerinde olduğu gibi doğadan toplama yoluyla temin edilmektedir. Tıbbi ve aromatik bitkiler içerisinde ülkemizde kimyon, anason, kekik, çemen, haşhaş, rezene, nane ve kişnişin tarımı yapılmaktadır. Defne, mahlep, ıhlamur çiçeği, adaçayı, biberiye, meyan kökü ve ardıç kabukları doğadan toplanmaktadır. Tarımı yapılan ve doğadan toplanan bu bitkiler iç ve dış ticarete konu olmaktadır (Yücer 2012).

Türkiye'de tıbbi olarak kullanılan bitkilerin sayısı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak yaklaşık 200 tıbbi ve aromatik bitkinin ihraç potansiyelinin olduğu bilinmektedir. 2011

yılında 68 bin ton ihracata karşılık 148 bin ton ithalat yapılmış, değer olarak da 186 milyon \$'lık ihracata karşılık 277 milyon \$'lık ithalat yapılmıştır. 2011 yılında tıbbi ve aromatik bitkilerde ihracatın ithalatı karşılama oranı %67'dir. İhracatın ithalatı karşılama oranının 2011 yılında düşmesinin nedeni ithalat miktarının artmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda tıbbi ve aromatik bitki ithalatı oldukça artmıştır. Türkiye tıbbi ve aromatik bitkiler yönünden dünyanın en önemli ülkelerinden birisi olmasına rağmen, ihracat miktar ve değerini istenilen düzeylerde artıramamıştır (Yücer 2012).

Ülkemiz çok zengin doğasına rağmen, hala işlenmemiş bir bitki ihracatçısı olmaya devam etmektedir. Ülkemizde bitkisel ilaç sanayinin gelişmemesi, bunun yanında parfümeride kullanılan sentetik ürünlerin daha ucuz olması gibi nedenlerle, doğal uçucu yağların ikinci planda kalması, tıbbi ve aromatik bitkilerin üretim olanaklarını kısıtlamıştır (Öztürk ve ark., 2012).

Hatay'ın Bitki Potansiyeli

Coğrafik bir alanın bitki örtüsünün zenginliği ile yeryüzü şekillerinin, toprak yapısının ve ikliminin sıkı bir ilişkisi vardır. Hatay, yüzölçümü 5.403 km² olup il topraklarının yaklaşık % 46'sını dağlar, % 34'ünü ovalar ve % 21'ini platolar oluşturur. Hatay ve çevresi yoğun tektonizmaya maruz kaldığından yeryüzü şekilleri açısından çeşitlilik gösterir. En önemli dağlık alan, Amik ovasının içinde yer aldığı graben alanı ile Akdeniz arasında adeta bir set gibi yükselen Amanos Dağları'dır. Amanoslar, Akdeniz Bölgesi'nin doğu ucunda, kuzey-güney yönünde 175 km uzanan bir dağ silsilesidir. Akdeniz kıyısından 2268 m'ye kadar yükselir. Amanosların il içindeki en yüksek noktasını Hassa'nın batısındaki Mıgır Tepe (2240 m) oluşturur (Korkmaz 2011).

Hatay'da genelde yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. Ancak yüksekliğe bağlı olarak iklim özellikleri önemli farklılıklar gösterir. İklim özelliklerine paralel olarak ilin doğal bitki örtüsü ormanlardan oluşsa da günümüzde birçok bölgede ormanlar tahrip edilmiş, yerlerini maki türleri almıştır. Bunlar mersin, defne, keçiboynuzu, zakkum, ve katırtırnağı gibi bodur bitki türlerinden oluşur. Makilerin de tahribata uğradığı alanlarda ise odunsu bitkilerden oluşan garig toplulukları ortaya çıkmıştır. Bugün insan tahribatından uzak ve korunan alanlarda kızılçam, karaçam, göknar, meşe ve ardıç gibi türlerden oluşan karışık ormanlar yer alır. Ayrıca Amanos Dağları'nın Dört Yol'un doğusuna denk gelen kısmında kayın, fındık ve ıhlamur gibi Karadeniz bitki örtüsüne ait türler görülür.

Hatay ili oldukça zengin bir flora ve vejetasyona sahiptir. Bugünkü bilgilerimize göre Hatay’da doğal olarak yetişen çiçekli bitki sayısı yaklaşık olarak 2000 civarındadır. Bu türlerden 250-300 tanesi endemiktir. Bu endemik türlerden bir kısmı da Türkiye’de sadece Hatay’da doğal olarak yetişirler. Hatay florasında yer alan bitkilerden 550 tanesi tıbbi aromatik bitki özelliği taşımaktadır (İlçim 2014). Ancak mevcut bitki potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir. Ticareti yapılan bitki türlerinin hemen hemen hepsinin doğadan toplanarak pazarlaması yapılmaktadır. Hatay, verimli toprakları ve uygun iklim şartları ile ticareti yapılan ürünlerin kültüre alınması ile kısa zamanda ticari hacmini ikiye katlayacak ve ülke ticaretinde ilk sıralara yükselecek potansiyele sahiptir. Tıbbi ve aromatik bitkilerin mevcut durumunu korumak ve artan pazarda yer almasını sağlamak için piyasanın istediği ürünleri istediği miktar ve kalitede sunmamız önem arz etmektedir. Ancak tıbbi ve aromatik bitki üretimini doğadan toplayarak karşılamamız mümkün değildir. Yeterli miktarda, standart ve kaliteli ürün üretmek için bu bitkilerin kültüre alınması ve ıslahı önem arz etmektedir.

İlçelerde Toplanan-Yetiştirilen, Üretimi Tavsiye edilen Bitkiler

İlçeler	Toplanan Bitkiler	Yetiştirilen Bitkiler	Tavsiye edilen Bitkiler	
Altınözü		Sumak, Kekik, Meyan	Yunushan Dokuzdal Yanıkpınar Kılıçtutan	Papatya, Ayn-ı sefa, Safran
Antakya				
Narlıca	Sumak, Kekik, Karabaş		Melissa, Kudretnarı	
Mansurlu	Sumak, Kekik, Karabaş		Kantoron	
Gökçeğöz	Sumak, Kekik, Karabaş, Mersin		Kekik, Karabaş	
Kuruyer	Sumak, Kekik, Mersin		Sumak, Kekik	
Akcurun	Sumak, Kekik, Karabaş		Kekik, Karabaş	
Bitiren	Sumak, Kekik, Karabaş		Kekik, Karabaş	
Karlısu	Sumak, Kekik		Sumak, Kekik	
Yaylacık	Sumak, Kekik, Mersin		Kekik, Mersin	

İlçeler	Toplanan Bitkiler	Yetiştirilen Bitkiler	Tavsiye edilen Bitkiler
Kisecik	Sumak, Kekik		Sumak, Kekik, Adaçayı
Üçgedik	Sumak, Kekik,		Sumak, Kekik
Uzunalıç	Karabaş		Karabaş
Maraşboğazı	Karabaş		Meryamana
Tahtaköprü	Karabaş		Karabaş
Serinyol	Karabaş		Karabaş
Arsus	Kekik, Defne		Karabaş, Hintyağı
Belen	Sumak, Kekik, Adaçayı		Karabaş
Defne	-		Kekik
Dörtyol	Defne, Kekik, Kantoron, Biberiye		Kekik, Biberiye, Kediotu, Hintyağı, yüksek kesimlerde ıhlamur
Erzin	-		Hayıt, Hintyağı
Hassa		Sumak, Kimyon, Nane	Adaçayı, Biberiye, Sumak
İskenderun	Adaçayı, Kekik, Biberiye, Kantoron, Isırgan, Ebegümece, Hatmi, Karabaşotu		Biberiye, Karabaşotu, Mersin, Hintyağı
Kırıkhan	-		Ayn-ı sefa, Biberiye, Ekinezya
Kumlu	-		Fesleğen, Papatya
Reyhanlı	Peryavşanı, Kekik, Kapari, Meyan		Meyan, Papatya, Oğulotu
Samandağ	Kekik, Defne		Biberiye, Çakşırotu, Sumak, Oğulotu, Kekik, Tavşan memesi, Taş nanesi, Keçi boynuzu
Yayladağı	Adaçayı, Sumak, Defne, Çakşır, Kantoron, Hatmi, Kekik, Murt, Papatya, Isırgan, Ayrıkkökü, Meşe palamudu	Kekik, Sumak	Adaçayı, Sumak, Çakşır, Safran

İŞLETME ZİYARETLERİ

Hatay'da tıbbi aromatik bitki sektöründe faaliyet gösteren 6 işletme gezilmiştir. Çalışma sonunda işletmelerin, doğadan toplanan sınırlı sayıda bitkiyi işlediği veya işlem yapmadan sattığı belirlenmiştir. Ziyaret edilen işletmeler:

- 1- Hekimzade (Reyhanlı): İşletmede büyük çoğunluğu doğadan toplanan bitkiler işlenmektedir. Bitkilerden tablet, çay, kozmetik ürünler, uçucu yağlar, şuruplar ve kremler yapılmaktadır. Bitkilerin değerini bulduğu örnek bir işletme olarak gösterilebilir.
- 2- Esmergil Baharat (Narlıca): İşletme kültürü yapılan baharat bitkilerini işlemektedir. İşlediği baharat bitkileri kekik, nane, kişniş, kimyon, susam, çörekotu ve sumak şeklindedir. Üretilmesi halinde safran ve menengiç alabileceğini ifade etmektedir.
- 3- Deo uçucu yağlar (Kırıkhan): İşletme en büyük üretimini defne sabit ve uçucu yağları konusunda yapmaktadır. Defne, kayısı yağı, keten, üzüm çekirdeği, nar çekirdeği yağı karışımı ile sabun ve şampuan üretmektedir. Hekimzade'den sonra bitkileri ve ikincil ürünleri işleme açısından mesafe katetmiş örnek bir işletmedir.
- 4- KETEM (Harbiye): Organik üretim sertifikası olan bir dernektir. Dernek bünyesinde kurulan merkezde kekik, adaçayı, sumak, menengiç, papatya, ısırgan, oğulotu, fesleğen, ebegümece toplanıp satılmaktadır. Ayrıca hurma, mersin, portakal, elma kurutulup satılmaktadır.
- 5- İsimsiz işletme Abdurrahman Bey (Yayladağı): İşletmede büyük oranda defne yaprağı işlenmektedir. İlçe ve civar köylerden toplanan adaçayı, kantoron, hatmi, kekik, mersin, çakşır, papatya, ısırgan, meşe palamudu, ayırık kökü firmalara satılmaktadır. Ürünler işlenmeden pazarlanmaktadır.
- 6- Ramazan Bey (Turunçlu): Lavanta, kekik ve taş nanesi uçucu yağı çıkarmakta. Her türlü bitkinin uçucu yağını çıkarabileceğini ama ham madde bulamadığını ifade etmektedir.

Sektörün Sorunları

Bölgede tıbbi aromatik bitkiler sektörünün en önemli sorunu bitki türlerinin doğadan toplanıp kültürünün yapılmaması ve mevcut toplanan bitkilerin yeterince değerlendirilememesidir.

Diğer taraftan üretimi yapılan veya doğadan toplanan ürünlerin teknik anlamda işlenmesi ve pazarlanması için gerekli bilginin eksik olduğu gözlenmiştir. Diğer bir temel sorun olan pazarlamadır. Pazar sorununun büyük oranda organizasyonsuzluktan

kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yayılladığı tarafı üretilen veya toplanan bitkileri pazarlamada sıkıntı yaşarken, İskenderun'da ki alıcılar ise ürün bulamakta sıkıntı çekmektedir. Tıbbi aromatik bitkilerde pazar sorununun çözülmesi için yörede özellikle paketleme, işleme yatırımlarına destek verilmelidir. Üreticilerin birliklerinin kurulmasına destek sağlanmalı ve ticari önem taşıyan türlerin üretimi ve ihraç edilmesi gündeme alınarak desteklenmelidir.

Bölgede ecza, kozmetik, bitkisel çay, baharat olarak kullanılabilen yabani bitki türlerinin kültüre alınma çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için Tarımsal Araştırma Merkezi'ne ihtiyaç vardır.

Bölgemizin bitki çeşitliliği potansiyeline rağmen, bu potansiyelden yeterince faydalanılmadığı bir gerçektir. Bölgemizin tıbbi aromatik bitkiler sektöründe ekonomik değere sahip kültüre alınabilecek/yetiştirilebilecek bitki türleri aşağıda belirtilmiştir:

Silybum marianum: Meryam ana dikenini:

Calendula arvensis : Ayn-1 sefa

Salvia aramiensis: (Çalba Adaçayı):

Rosmarinus officinalis (Biberiye):

Hypericum perforatum: (Kantoron):

Ferula hermonis Boiss.(Çakşır):

Urtica dioica : Isırgan

Lavandula stoechas: Karabaş Otu

Valeriana dioscoridis : Kediotu

Ruscus aculeatus : Tavşan memesi

Melissa officinalis : Temre Otu Melissa

Micromeria fruticosa : Taş nanesi

Thymus sp. Zahter (kekik) türleri.

Rhus coriaria: Sumak

Ceratonia siliqua: Keçi boynuzu

Crocus sativus: Safran

Ricinus communis: Hintyağı

Glycyrrhiza glabra: Meyan kökü

Tilia argentea: Ihlamur

Salvia aramiensis: Çalba, Adaçayı

***Pistacia terebinthus*: Menengiç**

Ocimum basilicum: Fesleğen

Özellikle alternatif ürün kapsamında tıbbi aromatik bitkiler devreye sokulmalıdır. Bölge için birkaç üründe özüt ve etken madde üretimine geçilmesi, üretilen ürünler için markalaşma ve standart oluşturma faaliyetlerinin yürütülmesi elzemdir. Ayrıca ham madde üretimini ikincil ürünlere dönüştürecek tarıma dayalı sanayi tesislerinin bölgeye kazandırılması oldukça önemlidir.

Bölgesinde tıbbi ve aromatik bitki tarımını yapmak isteyen yetiştiricilerin ihtiyaç duyduğu bilgi ve tohumluğu sağlayacak yerel kurumlardan destek sağlanmalıdır.

SWOT ANALİZİ SONUÇLARI

İl genelinde yapılan SWOT toplantılarında ön plana çıkan unsurlar bu bölümde özetlenmiştir. İlde, ekolojinin uygun olması, doğal yetiştirme alanlarının varlığı, TAB çeşitlerinin bol miktarla olması, özellikle il merkezine yakın bölgelerde insanların farkındalığının yüksek olması ve TAB müzesinin kurulmuş olması güçlü yönler olarak ifade edilmiştir.

Zayıf yönler ise; pazarlama kanallarının yetersizliği, aşırı ve bilinçsiz toplama, TAB konusunda tanıtım ve reklam eksikliği, TAB'ın öneminin bilinmemesi, örgütlenmenin yetersiz olması, toplama ve işleme ünitelerinin az olması, ürünlerin işlenmeden satılması, bazı ilçelerde TAB'ın hiç bilinmemesi, yine bazı bölgelerde arazi fiyatlarının yüksekliğinden dolayı TAB'a yatırım yapılamaması, özellikle sahil bölgelerinde sanayi tesislerini varlığı ve işgücünün sanayide çalışıyor olması ve bazı bölgelerde üretilen tıbbi ve aromatik ürünlerin yeteri kadar gelir getirmemesi olarak ifade edilebilir.

Destekleme ve hibe programları, Suriye'den gelen ucuz işgücü, turizm potansiyelinin yüksek olması ve bazı bölgelerin ulaşım ve taşımacılık yönünden avantajlı konuma sahip olması fırsatlar olarak dile getirilen önemli konulardır.

Doğadan toplanmaların kontrolsüz ve bilinçsiz yapılması, Suriye'deki iç savaşın devam etmesi, dengesiz ve düzensiz zirai ilaç kullanımı, çevre kirliliği, son yıllarda hissedilen kuraklık, tarım arazilerinin imar alanları içinde kalması ve ormanlık alanlarda bilinçsiz kesim yapılması ise tehditler olarak belirlenmiştir.

Toplantılarda öne çıkan proje önerileri eylem planı oluşturma aşamasında değerlendirilmiş ve hedeflerin belirlenmesinde yol gösterici olmuştur. Yapılan ilçe toplantılarına ait SWOT sonuçları aşağıda çizelgeler halinde sunulmuştur.

ANTAKYA-YAYLADAĞ-ALTINÖZÜ

GÜÇLÜ YANLAR	1	Doğal yetiştirme alanlarının varlığı	73
	2	Ekolojisinin uygun olması	53
	3	Organik tarıma uygun alanların varlığı	53
	4	Orkide, safran, lale, kekik, şerbetçiotu, karabaşotu, menengiç, kuşburnu, dafne ve alıç gibi bitkilerin doğal olarak yetişmesi	46
	5	Gastronomi alanında merkez olması	40
	6	Baharat işi ile ilgilenen firma sayısının fazla olması	25
	7	Kekik yetiştiriciliğinin kültürel olarak yapılması	21
	8	Tıbbi ve aromatik bitkiler müzesine sahip olunması	17
	9	Sınır kapısının ilçemizde bulunması (Yayladağı)	17
	10	Ulaşım kolaylığı	14
ZAYIF YANLAR	1	Pazarlama kanallarının zayıf olması	73
	2	Tıbbi ve aromatik bitkilerin öneminin yeterince bilinmemesi	61
	3	Örgütlenme yetersizliği	54
	4	Toplama ve işleme ünitelerinin yetersiz olması	49
	5	Üretilen ürünlerin işlenmeden satılması	39
	6	Üretim koşullarının zor olmasından dolayı üreticilerin tercih edilmemesi	28
	7	Coğrafi işaretleme işlemlerinin yetersizliği	22
	8	Ürünlerde standart olmaması	21
	9	İl sınırlarına uzak noktada oluşu	11
	10	İşletme üretim yapılan alanların çok küçük olması	10
FIRSATLAR	1	Destekleme ve hibe programlarından yararlanılması	60
	2	Lojistik altyapının güçlü olması	53
	3	Tarım teşkilatının lokomotif olarak görev yapması	50
	4	Havaalanının varlığı	40
	5	İnanç turizmi merkezi olması	40
	6	Uğur böceği popülasyonunun bölgede yoğun olması	31
	7	Suriye'den gelen işgücünün ucuz olması	28
	8	Altınözü ilçesinde meslek yüksekokulu olması	23
	9	Özel bir şirketin bölgeden ürün alması	16
	10	Sınıra yakın olması	13
	11	Büyükşehirde merkez ilçe olması	10
TEHDİTLER	1	Doğadan toplamaların kontrolsüz ve bilinçsiz yapılması	82
	2	Orman yangınlarının sık sık olması	50
	3	Hammaddelerin yerinde yeterince değerlendirilememesi	45
	4	Bilinçsiz pazarlamacıların sektörü zora sokması	45
	5	Suriye savaşı	37
	6	Dengesiz ve düzensiz ilaç kullanımı	34
	7	Kaçak bitki girişi	27
	8	Hukuki yaptırım olmaması	15
	9	Arazinin engebeli oluşu	15
ROJE ÖNERİLERİ	1	Tıbbi ve aromatik bitkiler botanik parkı oluşturulması	63
	2	Paketleme ve kurutma tesislerinin kurulması	63

	3	Dünya pazarına uygun paketleme işletmelerine destek verilmesi	55
	4	Kırsal turizm alanlarında satış noktaları oluşturulması	53
	5	Altınözü kekiği için coğrafi işaret alınması	49
	6	Kozkalesi ve Yunushanı civarında kurutma tesisi kurulması	25
	7	Uğur böceklerinin biyolojik mücadelede kullanılması	22
	8	Yol kenarlarında ve sınırda satış yerlerinin kurulması	19

DEFNE-SAMANDAĞ

GÜÇLÜ YANLAR	1	Bitki türü çeşitliliğinin bol olması	49
	2	İklim ve ekolojinin uygun olması	44
	3	Dağ köylerinde arazilerin uygun ve bol miktarda olması	35
	4	İnsanların bu konudaki farkındalığı	22
	5	Arıcılık sektörünün yaygın olması	14
	6	Defne ilçesinin merkez ilçe olması	8
	7	Üniversiteye yakınlıktan dolayı bilgiye daha kolay erişilebilmesi	7
	8	Dernek ve kooperatiflerin defne ilçesinde olması	6
	9	Pazara yakın olması	5
	10	Dışarıda para kazanan yerli halkın Samandağ ilçesinde yatırım yapmak istemesi	3
ZAYIF YANLAR	1	Aşırı ve bilinçsiz toplama	40
	2	Tanıtım ve reklam eksikliği	26
	3	Organizasyon ve örgütlenme eksikliği	24
	4	Defne toplayıcıları mevcut ekolojiye zarar vermesi	20
	5	Tıbbi ve aromatik bitkilerin farkındalığının az olması	18
	6	Arazinin az olması ve hazine arazilerinin kullanılmaması	17
	7	Koordinasyon zayıflığı	15
	8	Kültürel yetiştiricilik yapılamaması	14
	9	Tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda yönlendirme yapılmamaktadır	13
	10	Tohum temininde güçlükler yaşanılmaktadır	4
	11	Talep olmadan arzın meydana gelmesi	4
FI RSATLAR	1	Hazine arazilerinin defne için kiralanması ile birlikte tıbbi ve aromatik bitkilerde yetiştirilebilir duruma gelebilir	43
	2	Tıbbi ve aromatik bitkiler müzesi olması	41

	3	Turizm potansiyelinin yüksek olması	32
	4	Merkez ilçe Defne’de ürünlerin tanıtımı yapıldığında satışın kolay olması	29
	5	Samandağ ilçesinde vegetasyon süresinin uzun olması	27
	6	İlçede üretilen ürünlerin merkezde pazarlanıyor olması	14
TEHDİTLER	1	Bilinçsiz zirai ilaç kullanımı	36
	2	Kuraklık	33
	3	Tarım arazilerinin imar alanları içinde kalması	32
	4	Çevre kirliliği	26
	5	Boş arazilerde yasa dışı kenevir yetiştiriciliği yapılmasından dolayı tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğini engellemesi	21
	6	Hazine arazilerinin haksız işgalinin toplum huzurunu bozması	21
	7	Tıbbi ve aromatik bitki yetiştirilen alanlarda taş ocaklarının giderek yaygınlaşması	20
PROJE ÖNERİLERİ	1	Tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda enstitü kurulması	43
	2	Turistik bölgelerde teşhir ve satış yerleri kurulması	27
	3	Uçucu yağ ve kurutma paketleme tesislerinin kurulması	27
	4	Festival, fuar vb tanıtım etkinlikleri yapılması	20
	5	Markalaşma ve pazarlama	18
	6	Ürünlerin farkı şekilde işlenerek ikinci ürün olarak pazarlanması	16
	7	Eğitim projeleri düzenlenmesi	13
	8	Coğrafi işaretleme çalışmaları yapılması	13
	9	Fide dağıtımlarının yapılması	9
	10	Samandağ ilçesinde hazine arazilerinin özel ağaçlandırma projesi kapsamında kiralınması	7

DÖRTYOL-PAYAS-ERZİN

GÜÇLÜ YANLAR	1	Amanos dağlarında Payas-Erzin bölgesi arasında yer alan mikro klima alanı	45
	2	Zengin bitki florası	41
	3	Güçlü tarım arazilerinin bulunuşu	28
	4	Orman varlığı	25
	5	Dört yol’da uçucu yağ işleyen bir tesisin bulunması	21
	6	Ulaşım kolaylığı	18
	7	Bilinçli toplayıcıların çok olması	7
	8	İhlamur yetiştiriciliği için uygun iklim koşullarının olması	7

ZAYIF YANLAR	1	Narenciye ekilişinden dolayı tıbbi ve aromatik bitkilere talep olmaması	53
	2	Erzin ilçesinde üreten ve toplayan çiftçilerin olmaması	30
	3	Çiftçilerin birden fazla konu ile ilgilenmeleri dolayısıyla tıbbi ve aromatik bitkilere talep olmaması	28
	4	Makilik alanların tahrip edilmesi	24
	5	Bölgenin çok nemli olmasından dolayı doğal kurutmanın yapılamaması	23
	6	Erzin ilçesinde doğal yetiştirme alanlarının olmaması	20
	7	Homojenik bir bitki örtüsünün olmaması	15
FIRS ATLAR	1	Pazar payının yüksek olması	65
TEHDİTLER	1	Termik santrallerin oluşu	46
	2	Yüksek kesimlerde güvenlik endişesi taşınması	39
	3	Tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştiği alanlarda ormanlaştırma çalışmaları	35
	4	Osmaniye organize sanayi bölgesinin oluşu	34
	5	Ormanlık alanlarda bilinçsiz kesim yapılması	22
	6	Erzin bölgesinde ekolojinin tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğine uygun olmaması	18
PROJE ÖNERİLERİ	1	Üreticinin ürünün net getirisini görebileceği bir sistem kurması	43
	2	İşleme,kurutma tesisi kurulması	40
	3	Kooperatif kurulması	38
	4	Markalaşmayı sağlamak	30
	5	Dört yol ilçesinde rabat bölgesinde botanik ve yayla turizmi alanlarının kurulması	29
	6	İnternet üzerinden satışa imkan verecek bir sistem kurulması	16

İSKENDERUN-ARSUZ-BELEN

GÜÇLÜ YANLAR	1	Geniş orman arazilerinin olması	58
	2	İklim şartlarının uygun olması	58
	3	Tarım alanlarının geniş ve verimli olması	38
	4	Ekonomik geliri yüksek sağlıklı yaşamı çok önemseniyor olması	33
	5	Doğadan toplayıcılığın yaygın olması	30
	6	Tıbbi ve aromatik bitkilerin değerinin bilinmesi	26
	7	Ulaşım ve pazarlama kolaylığı	24
	8	Turizm potansiyelinin gelişmesi	7
AYIF	1	İşleme, kurutma ve paketleme tesislerinin yetersiz olması	66
	2	Örgütlenmenin zayıf olması	53

	3	Kültürel yetiştiriciliğin olmayışı	51
	4	Arazi fiyatlarının yüksekliğinden tıbbi ve aromatik bitkilere yatırım yapılamamaktadır	27
	5	Sanayi bölgesi olması ve işgücünün sanayide çalışıyor olması	24
	6	İş adamlarının tarıma yeteri kadar sahip çıkmamaları	19
	7	Bitkilerin ekonomik değerinin düşük olması	19
	8	Tarım alanlarının zarar görmesi	9
	9	Dağınık bir yerleşime sahip olmaları	6
FIRSA TLAR	1	Kültürel yetiştiricilik için uygun arazilerin bulunması	80
	2	Liman, demiryolu olması ve ulaşım kolaylığı	57
	3	Üretimi zayıf tüketimi ve maddi durumu iyi gelişmiş bölgelere komşu olması	39
	4	Çevrede tanınan ve bilinen marka ürünlere sahip olması	39
TEHDİTLER	1	Üretilen tıbbi ve aromatik ürünlerin yeteri kadar gelir getirmemesi	52
	2	Bitkilerin bilinçsizce toplanması ve tahrip edilmesi	51
	3	Kuraklık	48
	4	Dışardan kaçak ürün girişinin olması	37
	5	Turizm alanlarının gelişmesinden dolayı tarım alanlarının azalması	27
	6	Termik santral ve demir çelik sanayinin ekolojiye zarar vermesi	19
	7	Arazi fiyatlarının yüksek olması	17
PROJE ÖNERİLERİ	1	Doğadan toplanan ürünlerin işleme ve kurutma tesislerinin kurulması	65
	2	Kooperatif ve çiftçi örgütlenmesi kurmak	39
	3	Toplayıcılarla tüccarların bir araya gelmesi	33
	4	Markalaşma ve reklam çalışmalarına önem vermek	27
	5	Tıbbi ve aromatik bitkiler borsasının kurulması	27
	6	Orman ağaçlandırma çalışmalarında tıbbi ve aromatik bitkilere yer verilmesi	26
	7	Devlet arazilerinin üreticilere kiralanması	21
	8	Konuyla ilgili eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi	19
	9	Uzman kişilerle çiftçilerin daha çok bir araya gelmesi	19

KIRIKHAN-HASSA-KUMLU-REYHANLI

GÜÇLÜ YANLAR	1	Bölgede bol miktarda ürün çeşidinin doğal olarak yetişmesi	68
	2	Kırıkhan ilçesinde safran, çiğdem ve kekik üretiminin yapılıyor olması	61
	3	Amanos dağlarına sahip olması	51
	4	Karabaş otu, civanperçemi, adaçayı, dağçayı, ihlamur, civanperçemi ve melisanın doğadan toplanıyor olması	37
	5	Kırıkhan ilçesinde sulama imkanının olması	30

	6	Hassa ilçesinde leçelik alanların olması	30
	7	Çiftçiler tarafından Hassa ilçesinde kültürel yetiştiricilik yapılmaktadır.	25
	8	Reyhanlı ilçesinde periyavşan bitkisinin ilçede yetiştirilmesi	20
ZAYIF YANLAR	1	Pazarlama	71
	2	Kar getirmeyeceği endişesinin olması	46
	3	Örgütlenme zayıflığının olması	44
	4	Tıbbi ve aromatik bitkilerin öneminin yeterince bilinmemesi	31
	5	Yetiştiricilerin alışkanlık olarak tarla bitkileri yetiştirmesi	28
	6	Ovada tıbbi ve aromatik bitkiler yetiştiriciliğinin yapılmaması	27
	7	Sulama hizmetlerinin pahalı olması ve enerji maliyetlerinin yüksek olması	21
	8	İşçiliğin yoğun olarak yapılması	17
	9	Bilinçsiz hayvan otlatma yapılması	13
	10	Ormandan bilinçsiz toplayıcılık yapılması	12
	11	Doğadan toplayınca pazarlama yapılamamakta	10
FIRSATLAR	1	İklimin müsait olması	96
	2	Kültürel yetiştiriciliğin örnek teşkil etmesi	55
	3	Isırgan ve deve dikeninin doğada tohumu çok olması	55
	4	Kırıkhan ilçesinde sözleşmeli üretimde başarılı örnek modellerin olması	48
	5	Antep pazarına ürün gönderebilme	35
	6	Sınır kapısının Reyhanlı ilçesinde olması ticaret kolaylığı sağlayabilir.	30
TEHDİTLER	1	Tıbbi ve aromatik bitkilerin bilinçsizce toplanması	72
	2	Doğal olarak yetiştirilen alanların azalması	65
	3	Gaziantep ilinde bilinçli ve örgütlü olarak yapılması	60
	4	Kızılçam ormanlarının artması	42
	5	Tıbbi ve romatik bitki yetiştirilecek alanlarda tapu problemi yaşanması	33
	6	Var olan alanların savaşta tahrip olması	25
	7	Tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştirdiği alanlarda savaş olması	14
PROJE ÖNERİLERİ	1	Pazarlama kanallarının oluşturulması	73
	2	Üreticiye maddi güvence ve destek verilmesi	73
	3	Tarla tarımına uygun çeşitlerin belirlenerek yetiştiricilik yapılabilir	68
	4	Tarımsal desteklemelerden yararlanılarak yeni tesislerin kurulması	45
	5	Çiftçi birlikteliği sağlanarak kurutma tesisi kurulması	43
	6	Sınır kapısında teşhir ve satış noktalarının oluşturulması	16

STRATEJİK ALANLAR, AMAÇLAR VE HEDEFLER

TABEP projesi ile Hatay ilini kapsayan ve yaklaşık üç ay süren bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde, öncelikle paydaşlar belirlenmiş, bu paydaşlardan değişik yöntemler kullanılarak veriler ve bilgiler elde edilmiş ve proje ekibi ile yoğun toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Sürecin sonunda dört adet stratejik alan belirlenmiştir. Bu alanlar TAB Üretim ve Verimliliğini Arttırma ve Sürdürülebilirliği Sağlama, TAB Sanayisini Güçlendirme, TAB Örgütlenme ve Pazar Altyapısını Oluşturma ve son olarak Eğitim, Ar-Ge, Yayım ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme olarak ortaya konulmuştur.

Bu stratejik alanların altında ise toplam yedi amaç yer almaktadır. Son olarak da 52 adet hedef ortaya konulmuş ve stratejik alan ve amaçların altına yerleştirilmiştir.

Hatay İli, TAB açısından çok önemli bir doğal ortama sahiptir. Öncelikle bu doğallığın korunması ve sürdürülebilir olması önemlidir. Bununla birlikte çevreyi de gözetenek verimliliğin artırılması en önemli stratejik alanı oluşturmaktadır. Bundan sonraki aşama, toplama veya üretim yoluyla elde edilen ürünlerin katma değerlerinin artırılmasıdır. Bu ise bölgede yok denecek kadar az olan TAB sanayisinin güçlendirilmesi ile mümkündür. Üretimden pazarlamaya, markalaşmaya, eğitim ve tanıtım gibi birçok boyutta başarılı olabilmenin yolu örgütlenmekten geçmektedir. Bu nedenle örgütlenme de ayrı bir stratejik alan olarak yer almıştır. Aynı alan içinde pazar altyapısı ve pazarlama konuları da yerini almıştır. Çünkü bölgede TAB konusundaki yetersizliğin başlıca nedeni örgütsüzlük dışında pazarlama sorunlarıdır. Tüm bunların gerçekleştirilebilmesi ise yaygın bir eğitim altyapısına bağlıdır. Araştırma ve geliştirme yine bu alanda son derece yetersizdir. HİTGHM'nün bu konudaki yayım kapasitesi yok denecek kadar azdır. Bu bakımdan insan kaynaklarının öncelikli olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle yukarıda verilen dört stratejik alan seçilmiş ve amaç ve hedefler bunlara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Hedef Biçimi

TABEP çalışmasının özünü ortaya konulan hedefler oluşturmaktadır. Hedeflerin tamamında standart olarak şu başlık ve içerikleri yer almaktadır:

Hedef Başlığı: Ulaşılabacak net hedefi, mümkün olduğunda sayısal verilerle destekleyerek ortaya koymaktadır.

Performans Göstergesi: Hedefe ulaşma konusu sorgulanırken kullanılacak başarı ölçütü/ölçütleri.

Sorumlu Kurum ve Kuruluş: Projenin koordinasyonunu veya bizzat uygulanmasını sağlayacak olan tek bir kurum veya kuruluşu ifade etmektedir.

Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar: Sorumlu Kurum ve Kuruluşa, hedefin gerçekleşmesi konusunda teknik veya finansal açıdan destek verebilecek kurum ve kuruluşları ifade etmektedir.

Uygulama Yeri: Projenin uygulanacağı ilçeleri belirtmektedir.

Uygulama Dönemi: Beş yıllık plan dönemi boyunca hedefin hangi yıl(lar)da gerçekleştirileceğini ifade etmektedir (Anonim, 2014).

Hazırlanan hedefler, stratejik planlamanın doğası gereği dinamik bir yapıdadır. TABEP uygulama aşamasında, bölgesel, ulusal veya uluslararası sosyoekonomik değişimlere ve yeni ihtiyaçlara göre gerekli değişimlerin yapılması gerekmektedir.

Hedeflerin gerçekleşebilmesinde koordinasyon, değerlendirme ve finansman kaynakları önem arz etmektedir. Bu amaçla, Hatay İli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Koordinasyon Kurulu (HİTAB)'nın oluşturulması önerilmektedir. Eylemlerin hayata geçirilmesi, gerekli kaynakların bulunması ve değerlendirilmesi aşamalarında HİTAB yetkili ve sorumlu olmalıdır.

STRATEJİK ALANLAR, AMAÇLAR VE HEDEFLER

STRATEJİK ALAN 1- TAB Üretim ve Verimliliğini Arttırma, ARGE ve Sürdürülebilirliği Sağlama

AMAÇ 1-TAB Üretim ve Verimliliğini Arttırmak

Hedef 1 Biberiye Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Arsuz, İskenderun
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 2 Karabaşotu Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Arsuz, İskenderun, Antakya
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 3 Sumak Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Yayladağı, Hassa
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 4 Keçiboynuzu Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)		
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM		
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB	Araştırma	
Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği			
Uygulama Yeri	Samandağ, Arsuz		
Uygulama Dönemi	2015-2019		

Hedef 5 Fesleğen Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)		
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM		
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB	Araştırma	
Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği			
Uygulama Yeri	Altınözü, Reyhanlı		
Uygulama Dönemi	2015-2019		

Hedef 6 Aynı-sefa Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)		
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM		
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB	Araştırma	
Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği			
Uygulama Yeri	Kırıkhan, Reyhanlı		
Uygulama Dönemi	2015-2019		

Hedef 7 Papatya Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)		
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM		
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB	Araştırma	
Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği			
Uygulama Yeri	Altınözü, Kırıkhan		
Uygulama Dönemi	2015-2019		

Hedef 8 Safran Yetiştiriciliğini 50 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Yayladağı, Antakya
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 9 Oğulotu Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Kırıkhan Reyhanlı ve Altınözü
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 10 Kantaron Yetiştiriciliğini 50 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Dörtyol, Kırıkhan ve Reyhanlı
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 11 Ihlamur Yetiştiriciliğini 50 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Dörtyol
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 12 Lavanta yetiştiriciliğini 50 dekar alana çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Arsuz, İskenderun ve Altınözü
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 13 Adaçayı Yetiştiriciliğini 100 da Alana Çıkarmak

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Antakya, Hassa
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 14 Tütün Yetiştirilen Alanlarda Alternatif Ürün Olarak Safran Yetiştiriciliğinin 35 da Alanda Yapılması

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Altınözü
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 15 Tütün Yetiştirilen Alanlarda Alternatif Ürün Olarak Alman Papatyası Yetiştiriciliğinin 50 da Alanda Yapılması

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Yayladağı
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 16 Tütün Yetiştirilen Alanlarda Alternatif Ürün Olarak Lavanta Yetiştiriciliğinin 30 da Alanda Yapılması

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Altınözü
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 17 Tütün Yetiştirilen Alanlarda Alternatif Ürün Olarak Oğuloltu Yetiştiriciliğinin 50 da Alanda Yapılması

Performans Göstergesi	Yetiştirilen alan (da)
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Altınözü
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 18 Orman Ağaçlandırma Çalışmalarında Tıbbi ve Aromatik Bitkilere Yer Verilmesi

Performans Göstergesi	Yer verilen tür sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	Orman İşletmeleri Genel Müdürlüğü
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

AMAÇ 2-Yeni Tür ve Çeşitler Üzerinde Ar-Ge ve Adaptasyon Çalışmaları Yapmak

Hedef 19 İlimiz Ekolojik Koşullarına Uygun TAB Çeşitlerinin Belirlenmesini Sağlamak

Performans Göstergesi	Belirlenen çeşit sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	MKÜ TAB Araştırma Merkezi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 20 İlimiz Ekolojik Koşullarına Uygun Olduğu Saptanan TAB Çeşitlerinde Demonstrasyon Çalışmalarının Yapılması

Performans Göstergesi	Demonstrasyon yapılan çeşit sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	MKÜ TAB Araştırma Merkezi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, Orman İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

AMAÇ 3-Tarımsal Altyapıyı Geliştirmek

Hedef 21 Uluslararası TAB Sempozyumunu Gerçekleştirmek

Performans Göstergesi	Sempozyumun gerçekleşmesi
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	DOĞAKA
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Antakya
Uygulama Dönemi	2018-2019

Hedef 22 Uluslararası TAB Fuarını Gerçekleştirmek

Performans Göstergesi	Düzenlenen TAB fuarı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	Hatay Büyükşehir Belediyesi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Antakya
Uygulama Dönemi	2018-2019

Hedef 23 TAB Botanik Parkı Kurulması

Performans Göstergesi	Kurulan botanik parkı sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	Hatay Büyükşehir Belediyesi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, , Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Dörtyol veya Serinyol
Uygulama Dönemi	2018-2019

Hedef 24 TAB Veritabanının Oluşturulması ve Devamlılığının Sağlanması

Performans Göstergesi	Hazırlanan veri tabanı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları,
Uygulama Yeri	Hatay Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 25 Ulusal ve Uluslararası Fonlardan Desteklenmek Üzere TAB sektörüyle ilgili 5 proje hazırlamak

Performans Göstergesi	Hazırlanan proje sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları,
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

STRATEJİK ALAN 2- TAB Sanayisini Güçlendirme

AMAÇ 4-Modern İşleme, Paketleme ve Depolama Tesisleri Kurmak ve Mevcut Altyapıyı Güçlendirmek

Hedef 26 İki Adet Paketleme ve Kurutma Tesisi Kurulması

Performans Göstergesi	Kurulan paketleme ve kurutma tesisleri
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, STK, , DOĞAKA, TKDK, HİGTHM
Uygulama Yeri	Hassa ve Belen İlçeleri
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 27 Uçucu Yağ ve Paketleme Tesisi Kurulması

Performans Göstergesi	Kurulan uçucu yağ fabrikaları
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği,
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM STK, ,DOĞAKA, TKDK, Özel Sektör
Uygulama Yeri	Hatay Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 28 TAB ürünlerinin ikincil ürün olarak pazarlanması

Performans Göstergesi	Üretilen ikincil TAB ürünlerinin satışı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, STK, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 29 TAB Ürünlerinin Kalite Standartlarına Uygun Olarak Satışa Sunulması

Performans Göstergesi	Kalite standartlarına uygun satışa sunulan ürün sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, STK, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 30 Sabun Sanayisinde TAB'ın Kullanılması

Performans Göstergesi	Sabun Sanayisinde Kullanılan TAB Sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, STK, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2016-2019

Hedef 31 HİGTHM Tarafından TAB İşletmelerine Yönelik Toplamda 60 Denetim Gerçekleştirmek

Performans Göstergesi	Gerçekleştirilen denetim sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

STRATEJİK ALAN 3- TAB Örgütlenme ve Pazar Altyapısını Oluşturma

AMAÇ 5-Üreticilerin Birlik Bilincini Artırmak ve Güçlü Tarımsal Örgütlenmeler Kurmak

Hedef 32 Hatay İli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler (HİTAB) Koordinasyon Kurulu'nu kurmak

Performans Göstergesi	Oluşturulan kurul
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, STK, Ziraat Odaları, TAB Derneği, MKÜ TAB Araştırma Merkezi
Uygulama Yeri	Antakya
Uygulama Dönemi	2017-2019

Hedef 33 TAB Üretici Birliği kurulmasını sağlamak

Performans Göstergesi	Kurulan üretici birliği
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, HİGTHM, Ziraat Odaları, STK
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 34 TAB Tanıtım Grubu Kurmak ve Aktif Olarak Çalışmasını Sağlamak

Performans Göstergesi	Tanıtım grubunun kurulması
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, Özel Sektör, STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2016-2019

Hedef 35 TAB Ürünlerinin Sergilenmesi, Tanıtılması ve Pazarlanması Amacıyla Online Satış İmkânı Sunacak Web Portalı Kurmak

Performans Göstergesi	Kurulan web portalı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar Odaları	HİGTHM, Özel Sektör, STK, Ziraat Odaları
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 36 Yurtiçinde ve Yurt Dışında Gerçekleştirilen TAB Fuarlarına TAB Sektöründen 30 Üreticinin Katılımını Sağlamak

Performans Göstergesi	TAB fuarlarına katılan üretici sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar DOĞAKA	HİGTHM, Özel Sektör, STK,
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 37 Ürün Çeşitlendirilmesi ve Piyasaya Sunulması Aşamasında, Tüketicilerin Zevk ve Tercihlerinin Dikkate Alınması Amacıyla MKÜ-HİGTHM İşbirliğinin Geliştirilmesini Sağlamak İçin 3 Toplantı Düzenlemek

Performans Göstergesi	Düzenlenen toplantı sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	MKÜ TAB Araştırma Merkezi,
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar Derneği	HİGTHM, Özel Sektör, STK, TAB
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 38 Ölçek Ekonomisi Sağlamak Amacıyla Örgütlerin Oluşumunu Teşvik Etmek İçin Başarılı Örneklerin İncelenmesi ve Sektörlerin Buluşturulması

Performans Göstergesi	Düzenlenen toplantı sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, STK, Özel Sektör
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 39 İlde Öne Çıkan TAB Ürünlerinde Markalaşma Çalışmalarına Başlamak

Performans Göstergesi	Marka TAB ürünlerinin sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, STK, MKÜ TAB
Araştırma Merkezi, Özel Sektör	
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 40 Coğrafi İşaret Alabilecek TAB Ürünlerinin Belirlenmesi ve Gerekli Başvuruların Yapılması

Performans Göstergesi	Coğrafi işaretleme yapılmış TAB türlerinin sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	DOĞAKA
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, STK, Özel Sektör, TAB
Derneği	
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 41 Kırsal Turizm Alanlarında Satış Noktaları Kurulması

Performans Göstergesi	Kurulan satış noktaları
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	Hatay Büyükşehir Belediyesi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, STK, MKÜ TAB
Araştırma Merkezi, Özel Sektör	
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2016-2019

Hedef 42 Merkez İlçe Yol Güzergahında TAB Ürünlerin Satılacağı ve Tanıtılacağı Tesislerin Yer Alacağı Altyapıyı Oluşturmak

Performans Göstergesi	Oluşturulan satış yeri sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	Hatay Büyükşehir Belediyesi
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, STK
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2017-2019

Hedef 43 TAB Borsasının Kurulması için çalışmaların başlatılması

Performans Göstergesi	Hazırlanan fizibilite raporu
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	ATB
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	ATSO, HİGTHM, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2016-2019

Hedef 44 Üreticilerin Ürünün Net Getirisini Görebileceği Üretim Maliyetlerine Yönelik Proje Çalışmalarının Yapılması

Performans Göstergesi	Hazırlanan maliyet rapor sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	MKÜ
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 45 TAB konusunda pazarlama araştırmalarının yapılması

Performans Göstergesi	Hazırlanan rapor sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	MKÜ
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

AMAÇ 6-Tüketicilerin Güvenilir Gıda ile Buluşmasını Sağlamak

Hedef 46 Ürünlerin İşlenmesi ve Paketlenmesi Aşamalarında TSE Standartlarına Uygunluğun Sağlanması

Performans Göstergesi	TSE standartlarında paketlenen ürün sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	TAB Derneği
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	HİGTHM
Uygulama Yeri	Hatay Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

STRATEJİK ALAN 4- Eğitim, Yayım ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme

AMAÇ 7-Modern Yetiştiricilik Eğitimleri Düzenlenmek

Hedef 47 Dağ Köylerinde Her Yıl İki Adet Toplama ve Farkındalık Eğitimlerinin Düzenlenmesi

Performans Göstergesi	Düzenlenen eğitim sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, Ziraat Odaları, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Dört Yol, Yayladağı, Samandağ, Altınözü
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 48 Ova Köylerinde Her Yıl İki Adet Kültürel Yetiştiricilik Konusunda Eğitimlerinin Düzenlenmesi

Performans Göstergesi	Düzenlenen eğitimler
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, Ziraat Odaları, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Kırıkhan, Hassa, Antakya, Defne ve Reyhanlı İlçeleri
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 49 Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü TAB Eğitim Merkezi, Hayat Boyu Öğrenme Merkezleri, Sürekli Eğitim Merkezleri ve Sivil Toplum Kuruluşları ile Ortaklaşa 5 adet TAB Eğitim Kursu Düzenlemek

Performans Göstergesi	Düzenlenen eğitim sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, Ziraat Odaları, MKÜ TAB
Araştırma Merkezi, TAB Derneği	
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 50 Yerel televizyon kanallarında TAB programlarının yapılması

Performans Göstergesi	Hazırlanan TV programı sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör, MKÜ TAB Araştırma
Merkezi, TAB Derneği	
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 51 Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü personellerine TAB konularında hizmet içi eğitimler vermek ve toplamda 50 katılımcı sayısına ulaşmak

Performans Göstergesi	Eğitim sayısı, eğitimlere katılan katılımcı sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	MKÜ TAB Araştırma Merkezi,
DOĞAKA	
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

Hedef 52 Hatay İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü TAB Eğitim Merkezi tarafından 15 TAB yetiştiricisine teknik destek sağlanması

Performans Göstergesi	Teknik destek sağlanan TAB yetiştirici sayısı
Sorumlu Kurum ve Kuruluş	HİGTHM
Destekleyici Kurum ve Kuruluşlar	STK, MKÜ TAB Araştırma Merkezi, Ziraat Odaları, TAB Derneği
Uygulama Yeri	Hatay İl Geneli
Uygulama Dönemi	2015-2019

KAYNAKLAR

- Anonim, 2014. Osmaniye İli Tarım Stratejisi ve Eylem Planı (2014-2018). Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.
- Baser KHC (2002) Aromatic Biodiversity Among the Flowering Plant Taxa of Turkey. *Pure Apl. Chem.* 74:527-544.
- Başer, H.C., Tıbbi Bitki ve Baharatların Dünyada ve Türkiye’de ki Ticareti ve Talep Durumu”, *Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi*, 53 (1990), 18-22
- Bayram, E., Kırıcı, S., Tansı, S., Yılmaz, G., Arabacı, O., Kızıl, S., Telci, D., 2010. “Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Üretimini Arttırılması Olanakları”. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-I*, 437–456, 11–15 Ocak, Ankara.
- Bayramoğlu MM, Toksoy D, Şen G (2009). Türkiye’de Tıbbi Bitki Ticareti, *II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 19-21 Şubat 2009, SDÜ, Isparta*.
- Diken ME (2009). Bazı Şifalı Bitkilerin Antioksidan İçerikleri. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi*.
- İlçim A (2014). Hatay’ın Sessiz Güzelleri 900 yabancı bitki, *Hatay Bitki Envanteri*. Hatay Valiliği.
- Korkmaz H(2011) Hatay İl Yıllığı. Hatay Valiliği.
- Faydaoğlu E, Sürücüoğlu MS (2011). Geçmisten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*, 2011, 11 (1): 52 – 67.
- Norman R. Farnsworth, Olayiwola Akerele, Audrey S. Bingel, Djaja D. Soejarto, and Zhengang Guo (1985). Medicinal plants in therapy. ***Bull World Health Organ.* 1985; 63(6): 965–981.**
- Kumar, S.A. 2009. Plants-based Medicines in India. <http://pib.nic.in/feature/feyr2000/fmay2000/f240520006.html>.
- Sadıkoglu N (2014). Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Eczacılık ve Ormancılıktaki Önemi Çalıştayı. Malatya.

Mukerji, A.K., Importance of Non-Wood Products (NWFP) and Strategies for Sustainable Development, Proceedings of the XI. World Forestry Congress, 3, Antalya, 1997

Özhatay N, İlçim, A, Ok T (2009). Ahırdağı Sessiz Güzelleri 200 Yabancı Bitki. İstanbul.

Öztürk M, (2012). Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Dış Ticaretimizdeki Yeri. Tokat: Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu Bildiri Kitabı S.33-44 13-15 Eylül 2012 Tokat.

Yücer A(2012). Türkiye'nin Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Dış Ticareti. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu 13-15 Eylül 2012 Tokat.

EK 1. HATAY İLİNDE YETİŞTİĞİ TESPİT EDİLEN TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ LİSTESİ

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
1	Abdestbozan Otu	Sarcopoterium spinosum (L.) Spach
2	Abuzambak	Datura stramonium L.
3	Acem Düğün Çiçeği	Ranunculus asiaticus L
4	Acı Çiğdem	Colchicum troodii Kotschy
5	Acı Tere	Nasturtium officinale R. Br.
6	Acıgeren	Arthrocnemum macrostachyum (Morici.) K.Koch
7	Acıpapatya	Senecio vernalis Waldst. & Kit
8	Acıpeyam	Sophora alopecurides L. var. osa alopecurides
9	Acıyemlik	Urospermum picroides (L.) F.W. Schmidt
10	Ada Soğanı	Urginea maritima (L.) Baker
11	Adisöğüt	Salix triandra L
12	Ağaç Çileği /Hartlap	Arbutus unedo L
13	Ağaç mürver	Sambucus nigra L
14	Ağlayangelin	Fritillaria persica L
15	Ahırdağı süseni	Iris kirkwoodii Chaudhary
16	Ahu	Globularia trichosantha Fisch. & Mey.
17	Ak gelin pıtrağı	Lisaea heterocarpa (DC.) Boiss
18	Ak Sümbül	Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch
19	Ak taşyoncası	Melilotus alba Desr
20	Ak topalak	Peltaria angustifolia DC
21	Ak Yemlik	Scorzonera lacera Boiss et Bal
22	Ak Yonca	Trigonella kotschy Fenzl
23	Akbaldır	Ornithogalum narbonense L
24	Akça ağaç	Acer monspessulanum L. subsp. microphyllum
25	Akçabaş	Anthemis coelopoda Boiss
26	Akçakesme	Phillyrea latifolia L
27	Akçeotu	Clypeola jonthlaspi L
28	Akkülah	Romulea bulbocodium (L.) var. crocea
29	Aklar otu	Lythrum junceum Banks & Sol.
30	Akradağ çayı	Salvia cassia Samuelss. ex Rech. fil.
31	Akrepotu	Coronilla parviflora Willd.
32	Akyayılğan	Convolvulus aucheri Choisy
33	Akyıldızsoğanı	Ornithogalum ulophyllum Hand. Mazz
34	Ala sümbül	Scilla ingridae Speta
35	Alanya burçağı	Lathyrus stenophyllus Boiss
36	Alayaprak	Cyclamen persicum Miller
37	Alıç	Crataegus aronia (L.) Bosc. ex DC var. aronia
38	Amanos çalbası	Phlomis amanica Vierh.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
39	Amanos kangalı	<i>Carduus amanus</i> Rech. fil.
40	Amanos kaşık otu	<i>Cochlearia amana</i> Contandr & Quezel
41	Amanos kayaçayı	<i>Stachys amanica</i> P.H. Davis
42	Amanos orkidesi	<i>Ophrys transhyrcana</i> Czernjak subsp. <i>amanensis</i>
43	Amanos pelemiri	<i>Cephalaria amana</i> Rech. fil.
44	Amanos Peygamber çiçeği	<i>Centaurea amanicola</i> Hub.Mor
45	Amerikan Sarmaşığı	<i>Hedera helix</i> L
46	Anadolu gernevüğü	<i>Dorycnium pentaphyllum</i> Scop. subsp. <i>hausknechtii</i>
47	Anadolu hazeranı	<i>Delphinium fissum</i> Waldst & Kit. subsp. <i>anatolicum</i>
48	Anadolusümbülü	<i>Muscari anatolicum</i> Cowley & N. Özhatay
49	Anakokusu	<i>Calamintha sylvatica</i> Bormf subsp. <i>sylvatica</i>
50	Andız	<i>Juniperus drupacea</i> Lab
51	Andızotu	<i>Inula salicina</i> L.
52	Antakya gladiolü	<i>Gladiolus antakiensis</i> A.P. Hamilton
53	Antakya Peygamberçiçeği	<i>Centaurea antiochia</i> Boiss. var. <i>antiochia</i>
54	Antep emzikotu	<i>Symptium aintabicum</i> Hub. Mor. & Wickens
55	Antep yıldız otu	<i>Hesperis aintabica</i> Post
56	Arap kaya kuruğu	<i>Rosularia libanotica</i> (Lab.) Muirhead
57	Arap sığır kuyruğu	<i>Verbascum syriacum</i> Schrader
58	Arap sümbülü	<i>Muscari inconstrictum</i> Rech. fil
59	Arap taşçantası	<i>Aethionema arabicum</i> (L.) Andrez ex DC
60	Arı Orkidesi	<i>Ophrys apifera</i> Hudson
61	Arsus helva kökü	<i>Ankyropetalum arsusianum</i> Kotschy ex Boiss
62	Artuğ	<i>Plumbago europaea</i> L
63	Asi balıkağzı	<i>Misopates orontium</i> (L.) Rafin
64	Aslandışı	<i>Leontodon crispus</i> Vill. subsp. <i>asper</i> . var. <i>setulosus</i>
65	At kekiği	<i>Origanum syriacum</i> L.
66	Ateş Pamuğu	<i>Fibigia macrocarpa</i> (Boiss.) Boiss.
67	Ateş Pamuğu	<i>Filago pyramidata</i> L
68	Atkişnek otu	<i>Scandix iberica</i> Bieb
69	Ayı çiğdemi	<i>Colchicum cilicicum</i> (Boiss) Dammer
70	Ayı Gülü	<i>Paeonia mascula</i> (L.) Miller subsp. <i>mascula</i>
71	Ayıboğan	<i>Sambucus ebulus</i> L
72	Ayıparmağı	<i>Phelypaea coccinea</i> (Bieb) Pioret
73	Ayna orkidesi	<i>Ophrys speculum</i> Link var. <i>orientalis</i>
74	Aynı Sefa	<i>Calendula arvensis</i> L.
75	Ayvadana	<i>Achillea gonioccephala</i> Boiss & Bal.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
76	Babaçsümbülü	Muscari babachii Eker & Koyuncu
77	Bağ burçağı	Lathyrus vinealis Boiss. & Noë
78	Bağa otu	Plantago cretica L
79	Balduz	Zygophyllum album L
80	Ballibaba	Phlomis linearis Boiss. & Bal
81	Ballibaba	Clinopodium vulgare L. subsp. arundanum
82	Ballibaba	Lamium amplexicaule L
83	Ballibaba	Lamium garganicum L. subsp. rectum
84	Balıca	Anchusa officinalis L
85	Balıca	Anchusa undulata L. subsp. hybrida
86	Ballık otu	Salvia aramiensis Rech. fil.
87	Bambal	Heliotropium hirsutissimum Grauer
88	Bambulotu	Heliotropium dolosum De Not
89	Ban Otu	Hyoscyamus niger L
90	Bardaklıot	Moluccella leavis L.
91	Basur Otu	Ranunculus ficaria L. subsp. ficariiformis
92	Batak otu	Bromus tectorum L
93	Bataklık gülü	Butomus umbellatus L
94	Baytop çirişi	Asphodeline baytopae E. Tuzlacı
95	Belen karanfili	Dianthus polycladus. Boiss
96	Belen sabunotu	Saponaria syriaca Boiss.
97	Benekli dağarcık	Thlaspi cilicicum (Boiss.) Hayek.
98	Berdi	Typha latifolia L
99	Beşparmakotu	Potentilla calycina Boiss & Bal.
100	Beşparmakotu	Potentilla kotschyana Fenzl
101	Beyaz dut	Morus alba L
102	Beyaz nakıl	Silene pompeopolitana Gay ex Boiss.
103	Beyaz salep	Ophrys argolica Fleischm
104	Beyaz yonca	Trifolium repens L.
105	Biberiye	Rosmarinus officinalis L
106	Biberotu	Scrophularia xanthoglossa Boiss
107	Binbirdelik Otu	Hypericum perforatum L
108	Bindallı çiçeği	Epipactis helleborine (L.) Crantz
109	Bindüğün	Ranunculus millefolius Banks et Sol
110	Bit Otu	Geum urbanum L.
111	Bodur Andız	Inula acaulis Schott et Kotschy ex Boiss var. acaulis.
112	Bodur dolaşgan	Convolvulus compactus Boiss
113	Bodurmahmutotu	Teucrium lamiifolium d'Urv subsp. stachyophyllum

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
114	Boğadikeni	<i>Eryngium falcatum</i> Delar.
115	Boğaotu	<i>Plantago coronopus</i> L.
116	Boncuk otu	<i>Myosotis alpestris</i> F.W. Schmidt subsp. <i>alpestris</i>
117	Boşalba	<i>Stachys pinetorum</i> Boiss & Bal.
118	Boyacı Papatyası	<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i>
119	Boyacı sumacı	<i>Cotinus coggyria</i> Scop.
120	Boyatan Sarmaşık	<i>Calystegia silvatica</i> (Kit) Griseb
121	Boyatan sarmaşık, Bürük	<i>Calystegia sepium</i> (L.) R. Br. subsp. <i>sepium</i>
122	Boynubükük	<i>Fritillaria hermonis</i> Fenzl subsp. <i>amana</i>
123	Boynuz otu	<i>Cerastium brachypetalum</i> Pers subsp. <i>roeseri</i>
124	Boynuzlu gelincik	<i>Glacium corniculatum</i> (L.) Rud. subsp. <i>corniculatum</i>
125	Boynuzluyonca	<i>Lotus collinus</i> (Boiss.) Heldr
126	Boz geven	<i>Astragalus lanigerus</i> Desf.
127	Bozçalı	<i>Phagnalon graecum</i> Boiss
128	Bozot	<i>Heliotropium europaeum</i> L.
129	Bozot	<i>Inula crithmoides</i> L
130	Böğürtlen	<i>Rubus canescens</i> DC. var. <i>canescens</i>
131	Böğürtlen	<i>Rubus sanctus</i> Schreber
132	Burçak	<i>Lathyrus variabilis</i> (Boiss. & Ky.) Maly
133	Buzağı otu	<i>Chrysopogon gryllus</i> (L.) Trin subsp. <i>gryllus</i>
134	Buzala	<i>Iris persica</i> L
135	Büllü baklası	<i>Lathyrus setifolius</i> L
136	Büyük burçak	<i>Coronilla grandiflora</i> Boiss
137	Büyük haçotu	<i>Crucianella macrostachya</i> Boiss
138	Büyükemzikotu	<i>Onosma giganteum</i> Lam
139	Canavarotu	<i>Orobanche anatolica</i> Boiss. & Reuter
140	Cehri	<i>Rhamnus alaternus</i> L
141	Ceviz	<i>Juglans regia</i> L.
142	Cilbirtı	<i>Fontanesia philliraeoides</i> Labill ssp. <i>philliraeoides</i>
143	Cirtatan	<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich
144	Civanperçemi	<i>Achillea millefolium</i> L.
145	Civciv ayağı	<i>Lotus ornithopodioides</i> L
146	Cücük otu	<i>Pteroccephalus plumosus</i> (L.) Coulter
147	Çadır Çiçeği	<i>Convolvulus cantabrica</i> L
148	Çakalbağıracağı	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill. Subsp. <i>media</i>
149	Çakır diken	<i>Centaurea iberica</i> . Trev ex Sprengel
150	Çakır Dikeni	<i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i>
151	Çakşır	<i>Ferula hermonis</i> Boiss.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
152	Çalı navruzu	<i>Iris unguicularis</i> Poiret
153	Çalibaba	<i>Prasium majus</i> L.
154	Çam Çiçeği	<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) L.M.C. Richard
155	Çam sakızı	<i>Pinus brutia</i> Ten.
156	Çamış memesi	<i>Muscari botryoides</i> (L.) Miller
157	Çan Çiçeği	<i>Campanula peregrina</i> L
158	Çanakçatlatan	<i>Umbilicus erectus</i> DC
159	Çanaklı ot	<i>Molucella laevis</i> L
160	Çarşakgülü	<i>Aethionema heterocarpum</i> J. Gay
161	Çatal nakıl	<i>Silene dichotoma</i> Ehrh. subsp. <i>sibthorpiana</i>
162	Çatlak otu	<i>Bongardia chrysogonum</i> (L.) Spach
163	Çatlakçanak	<i>Rhagadiolus stellatus</i> (L.) Gaertner var. <i>stellatus</i>
164	Çayır Papatyası	<i>Bellis sylvestris</i> Cyr
165	Çayır Salebi	<i>Orchis palustris</i> Jacq
166	Çayır yoncası	<i>Trifolium pilulare</i> Boiss.
167	Çayırsedefi	<i>Thalictrum orientale</i> Boiss
168	Çediotu	<i>Prosopis farcta</i> (Banks & Sol.) Macbride
169	Çeken	<i>Viscum album</i> L
170	Çem Salebi	<i>Dactylorhiza osmanica</i> (KL.) Soo var. <i>osmanica</i>
171	Çem Salebi	<i>Orchis coriophora</i> L
172	Çevrince	<i>Medicago sativa</i> L. subsp. <i>sativa</i>
173	Çıban Otu	<i>Veronica debilis</i> Feryn
174	Çıbrıka	<i>Satureja hortensis</i> L.
175	Çiğnak	<i>Plantago coronopus</i> L. subsp. <i>commutata</i>
176	Çingirak otu	<i>Campanula rapunculus</i> L.
177	Çingirak otu	<i>Legousia pentagonia</i> (L.) Thellung
178	Çit otu	<i>Serratula oligocephala</i> DC
179	Çitçit otu	<i>Biscutella didyma</i> L
180	Çitlik	<i>Cicerbita mulgedioides</i> Beauverd
181	Çiriş Otu	<i>Asphodelus aestivus</i> Brot
182	Çivitotu	<i>Isatis candolleana</i> Boiss
183	Çoban dikeni	<i>Centaurea urvillei</i> DC. subsp. <i>stepposa</i>
184	Çoban düdüğü	<i>Alisma plantago</i>
185	Çoban Kavurgası	<i>Sedum album</i> L
186	Çobangülü	<i>Anthyllis tetraphylla</i> L
187	Çobaniğnesi	<i>Erodium malacoides</i> (L.) L'Herit
188	Çöl kiskısı	<i>Crepis syriaca</i> (Bornm) Babcock & Nav
189	Çöl mavişi	<i>Veronica debilis</i> Freyn
190	Çuha Çiçeği	<i>Primula vulgaris</i> Huds. subsp. <i>vulgaris</i> .248
191	Dadırac	<i>Salvia verticillata</i> L.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
192	Dafne	<i>Daphne oleoides</i> Schreber
193	Dağ Çayı	<i>Sideritis perfoliata</i> L
194	Dağ feracesi	<i>Petrorhagia alpina</i> (Habl) Ball et Heywood subsp. <i>olympica</i>
195	Dağ ıtır	<i>Geranium robertianum</i> L
196	Dağ kirazı	<i>Cerasus prostrata</i> (Lab.) Ser. var. <i>prostrata</i>
197	Dağ köpek dili	<i>Cynoglossum montanum</i> L
198	Dağ lalesi	<i>Tulipa armena</i> Boiss. varyete <i>lycica</i>
199	Dağ Menekşesi	<i>Scilla bifolia</i> L
200	Dağ Muşmulası	<i>Cotoneaster nummularia</i> Fisch et. Mey.
201	Dağ Nanesi	<i>Calamintha grandiflora</i> (L.) Moench
202	Dağ Reyhanı	<i>Salvia multicaulis</i> Vahl
203	Dağ Reyhanı	<i>Ziziphora capitata</i> L
204	Dağ Sümbülü	<i>Muscari comosum</i> (L.) Miller
205	Dağ Teresi	<i>Cardamine graeca</i> L.
206	Dağ Yoncası	<i>Vicia cracca</i> L. subsp. <i>stenophylla</i>
207	Dağarcık	<i>Thlaspi elegans</i> Boiss
208	Dağarcık otu	<i>Thlaspi annuum</i> Koch
209	Dağ lalesi	<i>Anemone coronaria</i> L
210	Dağlama	<i>Chrysanthemum coronarium</i> L
211	Dağmayası	<i>Ajuga orientalis</i> L.
212	Dakkaotu	<i>Geranium lucidum</i> L
213	Davarotu	<i>Malabaila secacul</i> Banks & Sol
214	Davulotu	<i>Tordylium apulum</i> L
215	Davun otu	<i>Lesquerexia syriaca</i> Boiss. & Reuter
216	Dedengil	<i>Verbascum pinetorum</i> (Boiss.) O. Kutze
217	Defne	<i>Laurus nobilis</i> L.
218	Deli Adaçayı	<i>Stachys cretica</i> L. <i>mersinaea</i>
219	Deli burçak	<i>Coronilla coronata</i> L
220	Deli çörek	<i>Nigella stellaris</i> Boiss.
221	Deli karasakız	<i>Reichardia picroides</i> (L.) Roth
222	Deli Sاریot	<i>Inula graveolens</i> (L.) Desf
223	Deli turp	<i>Isatis pinnatifolia</i> Davis
224	Deli yonca	<i>Dorycnium graecum</i> (L.) Ser.
225	Deliculban	<i>Vicia galilaea</i> Plitm. & Zoh
226	Deliyonca	<i>Dorycnium hirsutum</i> (L.) Ser
227	Demir ağacı	<i>Casuarina equisetifolia</i> L.
228	Demir Delen	<i>Asparagus acutifolius</i> L.
229	Demircik	<i>Fraxinus ornus</i> L. subsp. <i>cilicica</i>
230	Demircik	<i>Ostrya carpinifolia</i> Scop

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
231	Deniz fasulyesi	Salsola soda L
232	Deniz Teresi	Cakile maritima Scop
233	Deniz teresi	Crithmum maritimum L
234	Dereotu	Anethum graveolens L
235	Deşdiye Salebi	Ophrys holoserica (Burm. Fil.) Greuter subsp. holoserica
236	Deştiye salebi	Ophrys holoserica (Burnm fil) Geuter subsp. episcopalis
237	Deştiye salebi	Ophrys holoserica (Burnm fil) Geuter subsp. heterochila
238	Deve Dikeni	Carduus nutans L. subsp. nutans
239	Deve gülü	Stachys diversifolia Boiss.
240	Deve topuğu	Geranium tuberosum L. subsp. tuberosum
241	Deveçökerten	Tribulus terrestris L
242	Devekulağı, Yaraotu	Sanicula europea L
243	Devekutnu	Scrophularia libanotica Boiss. subsp. libanotica varyete libanotica
244	Devekutnu	Scrophularia umbrosa Dum
245	Develik Otu	Daphne sericea Vahl
246	Devre otu	Lotus cytisoides L
247	Diken topuz	Echinops ritro L
248	Dikenli Akasya	Acacia nilotica (L.) Willd ex Del.
249	Dikenli keven	Astragalus thiebautii Eig.
250	Dikenli pıtrak	Xanthium spinosum L
251	Dikenli Sus	Glycyrrhiza echinata L.
252	Diliçikik	Orchis anatolica Boiss
253	Diş Otu	Ammi visnaga (L.) Lam
254	Dişlek korunga	Onobrychis aequidentata (Sibth. & Sm.) D'urv
255	Divan köşk	Onosma molle DC
256	Doğu sütleğeni	Euphorbia orientalis L
257	Doğusoğanı	Allium orientale Boiss
258	Dokuzboğum	Lonicera etrusca Santi var. hispidula
259	Dolubindallı	Epipactis condensata Boiss. ex D.P. Young
260	Domuz çiğdemi	Colchicum serpentinum Woron. & Miscz
261	Dönbaba Otu	Erodium cicutarium (L.) L'Hérit subsp. cicutarium
262	Döngöle	Salsola kali L
263	Dudaklı memeliorkide	Ophrys mammosa Desf. subsp. mammosa
264	Dulavrat Otu	Arctium tomentosum Miller
265	Düğün otu	Ceratocephalus falcatus (L.) Pers
266	Ebedön	Crocus kotschyanus C.Koch. subsp. kotschyanus

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
267	Ebegömeçi	Malva sylvestris L.
268	Ebruli çalı	Lithodora hispidula (Sm.) Griseb
269	Ecibücü	Silene vulgaris (Moench) Garcker var. vulgaris
270	Eğri cavlak	Ricotia sinuata Boiss. et Heldr
271	Eğri kadın aynası	Legousia falcata (Ten.) Fritsch
272	Eğri mahmuz	Consolida axilliflora (DC) Schrod.
273	Ekin mavişi	Veronic arvensis L
274	Ekin teresi	Malcolmia africana (L.) R. Br
275	Ekşi Yonca	Oxalis corniculata L
276	Elçik	Dactylorhiza romana (Seb.) Soo subsp. romana
277	Elköpürten	Scrophularia scopolii var. scopoli
278	Emcek otu	Onosma rascheyanum Boiss
279	Erefe Otu	Adiantum capillus
280	Erguvan	Cercis siliquastrum L. subsp. hebecarpa
281	Erik	Prunus domestica L.
282	Ermeni soğanı	Allium armenum Boiss & Kotschy
283	Eşek Dikeni	Centaurea arifolia Boiss
284	Eşek kafesotu	Symphytum orientale L
285	Eşek susamı	Ornithogalum pyrenaicum L
286	Eşek turpu	Raphanus raphanistrum L
287	Eşekmarulu	Sonchus oleraceus L
288	Farekulağı	Anagallis foemina Miller
289	Feza çiçeği	Siebera pungens (Lam.) J. Gay
290	Fıskiye otu	Pennisetum orientale L.C.M. Richard
291	Fiy	Vicia sativa L
292	Fiyotu	Vicia villosa Roth subsp. villosa
293	Fukara otu	Kickxia spuria (L.) Dumort subsp. integrifolia
294	Funda	Erica manipuliflora Salisb
295	Gabalak	Arctium minus (Hill) Bernh.
296	Gavur Dedengili	Verbascum meinckeanum Murb
297	Gavur Pancarı	Arum dioscorides Sm. var. luschanii
298	Gavurbaklası	Lupinus angustifolius L
299	Gavurbaşı	Muscari neglectum Guss
300	Gazal boynuzu	Lotus corniculatus L. var. corniculatus
301	Gece menekşesi	Hesperis bicuspidate (Willd) Poiret
302	Gecegündüz	Matthiola longipetala (Vent) DC. subsp. bicornis
303	Geliç	Sorghum halepense (L.) Pers
304	Gelincik	Papaver rhoeas L
305	Gelindöndüren	Crupina crupinastrum (Moris) Vis
306	Gelifeneri	Physalis alkekengi L.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
307	Gelintacı	<i>Centaurea lycopifolia</i> Bois et Kotschy
308	Geniş yapraklı orkide	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz
309	Gercimek	<i>Michauxia campanuloides</i> L'Hér. ex Ait
310	Gernevük	<i>Dorycnium amani</i> Zohary
311	Geven	<i>Astragalus cretaceus</i> Boiss & Kotschy
312	Geven	<i>Astragalus plumosus</i> var. <i>akardaghicus</i> (Eig) D.F. Chamb. & V.A. Matthews
313	Gevrecik	<i>Coronilla cretica</i> L
314	Gevşek luzul	<i>Luzula forsteri</i> (Sm.) DC
315	Geyik Borçağı	<i>Genista lydia</i> Boiss.
316	Geyikdili	<i>Phyllitis scolopendrium</i> (L.) Newman
317	Gıcı	<i>Silene confertiflora</i> Chowdh
318	Gıcılavuk	<i>Thlaspi violescens</i> Boiss.
319	Gıcirdikeni	<i>Smilax aspera</i>
320	Gıvışayak	<i>Isatis glauca</i> Aucher ex Boiss. subsp. <i>exauriculata</i>
321	Gıvışkan	<i>Silene alba</i> (Miller) Krause subsp. <i>divaricata</i>
322	Gıvışkan otu	<i>Silene subconica</i> Friv.
323	Göbekli salep	<i>Ophrys umbilicata</i> Desf. subsp. <i>attica</i> .381
324	Göbekliorkide	<i>Ophrys umbilicata</i> Desf. subsp. <i>umbilicata</i>
325	Göbekotu	<i>Umbilicus erectus</i> DC
326	Gökbaş	<i>Centaurea depressa</i> Bieb
327	Gökçe otu	<i>Brunnera orientalis</i> (Schenk) Jonston
328	Gökkuşağıorkidesi	<i>Ophrys iricolor</i> Desf.
329	Göveotu	<i>Orobanche minor</i> Sm
330	Gözmumcuğu	<i>Veronica orientalis</i> Miller subsp. <i>orientalis</i>
331	Guatrotu	<i>Agrimonia eupatoria</i> L
332	Gül Lale	<i>Anemone coronaria</i>
333	Gül sığırdili	<i>Echium glomeratum</i> Poiret
334	Gülfatma	<i>Alcea apterocarpa</i> (Fenzl) Boiss
335	Gülhatmi	<i>Alcea rosea</i> L
336	Gümüş etyaran	<i>Paronychia argentea</i> Lam. var. <i>argentea</i>
337	Gündegüzel	<i>Thurya capitata</i> Boiss. et Bal
338	Güneş otu	<i>Fumana thymifolia</i> (L.) Verlot var. <i>thymifolia</i>
339	Gürül	<i>Vicia galeata</i> Boiss
340	Güveotu	<i>Origanum laevigatum</i> Boiss
341	Güvercin çiğdemi	<i>Gagea fibrosa</i> (Desf.) Schultes & Schultes
342	Güvercin ıtırı	<i>Geranium columbinum</i> L
343	Güvercin Otu	<i>Verbana officinalis</i> L
344	Güveyfeneri	<i>Withania somnifera</i>

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
345	Güz Çiğdemi	<i>Crocus cancellatus</i> Herbert subsp. <i>cancellatus</i>
346	Güz sümbülü	<i>Muscari parviflorum</i> Desf
347	Güzotu	<i>Staehelina lobelia</i> DC
348	Haçotu	<i>Crucianella imbricata</i> Boiss
349	Hamilmiskin	<i>Clematis cirrhosa</i> L
350	Hanım sarı başı	<i>Centaurea cheirolopha</i> (Fenzl) Wagenitz
351	Hanım şiltesi	<i>Minuartia juniperina</i> (L.) Marie et Petitm
352	Hannep	<i>Zizyphus lotus</i> (L.) Lam.
353	Haptutan	<i>Teucrium multicaule</i> Montbret & Aucher ex Bentham
354	Hardal	<i>Sinapis arvensis</i> L.
355	Harman otu	<i>Polygonum pulchellum</i> Lois
356	Has kofa	<i>Juncus effuses</i> L
357	Has orakotu	<i>Falcaria falcarioides</i> (Bornm & Wolf) Wolf
358	Hatay dolaması	<i>Draba haradjianii</i> Rech
359	Hatmi Gülü	<i>Lavatera punctata</i> All
360	Havaza	<i>Iberis attica</i> Jord.
361	Hayit	<i>Vitex agnus</i>
362	Hazarorkidesi	<i>Ophrys transhyrcana</i> Czernjak. subsp. <i>mouterdeana</i>
363	Hazeran	<i>Delphinium peregrinum</i> L
364	Helilok	<i>Geranium rotundifolium</i> L
365	Hevhulma	<i>Lythrum salicaria</i> L.
366	Hıra çiçeği	<i>Alcea digitata</i> (Boiss) Alef
367	Hıra Gümeçi	<i>Althaea cannabina</i> L.
368	Hindiba	<i>Cichorium inthybus</i> L
369	Hint adaçayı	<i>Salvia indica</i> L.
370	Hinttaş	<i>Ricinus communis</i> L
371	Horoz Bibiği	<i>Corydalis rutifolia</i> subsp. <i>rutifolia</i> (Sibth. & Sm.) DC
372	Horoz ibiği	<i>Silene compacta</i> Fischer
373	Hoş papatya	<i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech. fil. var. <i>oreades</i> .
374	Hurnif	<i>Alhagi pseudalhagi</i> (Bieb.) Desv
375	Ihlamur	<i>Tilia argentea</i> Desf ex DC.
376	İlgın	<i>Tamarix smyrnensis</i> Bunge
377	İraz yakiotu	<i>Epilobium parviflorum</i> Schreber
378	İrazbindallı	<i>Epipactis veratrifolia</i> Boiss & Hohen
379	İsırgan	<i>Urtica dioica</i> L
380	İşılğan	<i>Ilex colchica</i> Poi.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
381	İbikli Adaçayı	Salvia viridis L
382	İbubuk ekini	Bromus scoparius L
383	İğaçacı	Euonymus latifolius (L.) Miller
384	İğne Çiçeği	Draba bruniifolia Stev. subsp. olympica
385	İğne Papatyası	Anthemis arenicola Boiss. var. arenicola
386	İğneli Adaçayı	Salvia palestina Bentham
387	İğnelik	Erodium amanum Boiss. & Kotschy
388	İğnelik	Erodium gruinum (L.) L'Herit
389	İmam kavuğu	Abutilon theophrastii Medik
390	İmirdik	Lathyrus aphaca L. var. aphaca
391	İnce Borçak	Osyris alba L.
392	İnce çiriş	Asphodelus fistulosus L
393	İnek Otu	Vaccaria pyramidata Medik
394	İplicik	Galium verum L. subsp. verum
395	İri Kantaron	Hypericum hircinum L. subsp. majus .453
396	İsrail orkidesi	Ophrys omegaifera subsp. israelitica
397	İt soğanı	Ornithogalum ulophyllum Hand.
398	İt Üzümü	Solanum nigrum L
399	İt dirseği	Allium lycaonicum Siehe ex Hayek
400	İtsoğanı	Allium atroviolaceum Boiss
401	Kaba Lale	Tulipa agenensis DC
402	Kadın aynası	Legousia speculum
403	Kadınaynası	Legousia pentagonia (L.) Thellung
404	Kami	Grammosciadium daucoides DC
405	Kanarya Otu	Solidago virgaurea L. subsp. virgaurea.463
406	Kanaryaotu	Senecio vulgaris L
407	Kanatlı kekkele	Alyssum samariferum Boiss & Hausskn
408	Kandamlası	Adonis aestivalis subsp. aestivalis L
409	Kandaş dikenli	Genista anatolica Boiss
410	Kangal	Silybum marianum (L.) Gaertner
411	Kangal Dikeni	Echinops ritro L.
412	Kantariye	Centaurium pulchellum (Swartz) Druce
413	Kantariye	Teucrium montbretii Bentham subsp. montbretii
414	Kantariyeotu	Teucrium scordium L. subsp. scordioides
415	Kantaron	Hypericum origanifolium Willd
416	Kantaron Otu	Hypericum montbretii Spach
417	Kapari	Capparis spinosa L. var. spinosa
418	Kaplan Otu	Doronicum orientale Hoffm
419	Kara çalı	Paliurus spina
420	Kara çam	Pinus nigra Arn.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
421	Kara meşe	Quercus libani Olivier
422	Karabaş Otu	Lavandula stoechas L
423	Karabenek	Artemisia squamata L
424	Karaderme	Marrubium vulgare L
425	Karagelincik	Prunella orientalis Bornm
426	Karağan	Cistus creticus L
427	Karahaylin	Bryonia cretica L
428	Karamanoğlu soğanı	Allium karamanoglui Koyuncu & Kollmann
429	Karamuk	Agrostemma githago L
430	Karaot	Plantago major L. subsp. major
431	Karaot	Veronica anagallis
432	Kardelen	Galanthus fosteri L
433	Karga otu	Lysimachia dubia Sol.
434	Karga Soğanı	Gladiolus kotschyanus Boiss
435	Karga sümbülü	Muscari armeniacum Leichtlin ex Baker
436	Kargadıdağı	Erodium gruinum (L.) L'Herit
437	Kart yonca	Medicago falcata L
438	Kaside otu	Scutellaria rubicunda Hornem. subsp. brevibracteata
439	Kasideçiçeği	Scutellaria diffusa Benth
440	Kaşak	Dipsacus laciniatus L
441	Kaşıkotu	Alisma gramineum Lej
442	Katır çiğdemi	Colchicum szovitsii Fisch & Mey
443	Katır tırnağı	Spartium junceum L.
444	Katkatı Nergis	Narcissus tazetta L. subsp. tazetta
445	Katran alacası	Orchis tridentata Scop
446	Katran Ardıcı	Juniperus oxycedrus L. subsp. oxycedrus
447	Katran Yoncası	Psoralea butiminosa L
448	Kav dikenini	Onopordum carduchorum Bornm & Beauverd
449	Kavgalaz	Centaurea foliosa Boiss & Kotschy
450	Kavli	Vicia articulata Hornem.
451	Kavli	Vicia peregrina L
452	Kavun Çiçeği	Cucumis melo L
453	Kaya çalbası	Phlomis kotschyana Hub.
454	Kaya emceği	Onosma albo
455	Kaya teresi	Arabis caucasica Willd
456	Kayagüzeli	Wulfenia orientalis Boiss
457	Kayakoruğu	Rosularia sempervivum (M. Bieb) Berger subsp. pestalozzae
458	Kayın	Fagus orientalis Lipsky

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
459	Kayışak	<i>Silene colorata</i> Poiret
460	Kayışkıran	<i>Ononis pusilla</i> L.
461	Kayışkıran	<i>Ononis spinosa</i> L.
462	Kazankarası	<i>Ophrys holoserica</i> (Bum. fil.) Greuter subsp. heterochila
463	Kazgagası	<i>Corydalis solida</i> (L.) Swartz subsp tauricola
464	Kazteresi	<i>Arabis nova</i> Vill.
465	Keçeli kevk	<i>Alyssum eriophyllum</i> Boiss & Hausskn
466	Keçibiciği	<i>Michauxia tchihatchewii</i> Fisch. et Mey
467	Keçiboğan	<i>Calicotome villosa</i> (Pioret) Link
468	Keçisakalı	<i>Limonium angustifolium</i> (Tausch) Turill
469	Kedi gözü	<i>Ophrys hittitica</i> Kreutz & R. Peter
470	Kedi Nanesi	<i>Nepeta betonicifolia</i> C.A. Meyer
471	Kedi Nanesi	<i>Nepeta flavida</i> Hub.
472	Kediotu	<i>Centranthus longiflorus</i> Stev.
473	Kediotu	<i>Valeriana dioscoridis</i> Sm
474	Kekik	<i>Thymus eigii</i> (M.H. Zohary & P.H. Davis) Jalas
475	Kekik	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen var. glabrescens
476	Keklik Çiğdemi	<i>Gynandrisis sisyrrinchium</i> (L.) Part. .534
477	Kel imirdik	<i>Lathyrus cassius</i> Boiss
478	Kelebek çiçeği	<i>Anacamptis papilionacea</i> (L.) R.M.Bateman subsp. palaestina
479	Keleketu	<i>Sanguisorba minor</i> Scop. subsp. minor
480	Kelkevesi	<i>Alyssum cassium</i> Boiss
481	Kelkız çiçeği	<i>Matricaria macrotis</i> Rech. fil
482	Kenger	<i>Gundelia tournefortii</i> L. var. tournefortii
483	Kertikefen	<i>Genista acanthoclada</i> DC
484	Kesik Otu	<i>Echium plantagineum</i> L
485	Kestane	<i>Castanea sativa</i> Miller
486	Kestere	<i>Stachys rupestris</i> Montbret et Aucher ex Bentham
487	Keten	<i>Linum bienne</i> Miller
488	Keten	<i>Linum pubescens</i> Banks & Sol
489	Ketenotu	<i>Linaria chalepensis</i> (L.) Miller var. chalepensis
490	Keygana	<i>Carlina lanata</i> L.
491	Kıl çirişi	<i>Asphodeline globifera</i> J. Gay ex Baker
492	Kıllı maviş	<i>Veronica bombycina</i> Boiss. & Bl. subsp. bolkardagensis
493	Kına Dikeni	<i>Carthamus dentatus</i> Vahl.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
494	Kır anasonu	<i>Pimpinella kotschyana</i> Boiss
495	Kırçayı	<i>Micromeria graeca</i> (L.) Benth. ex Reichb. subsp. <i>graeca</i>
496	Kırılğan karanfil	<i>Dianthus elegans</i> var. <i>cous</i>
497	Kırkilit otu	<i>Equisetum arvense</i> L.
498	Kırsinirotu	<i>Plantago lanceolata</i> L
499	Kırmızı Guddeme	<i>Helichrysum sanguineum</i> (L.) Kostel
500	Kısamahmut	<i>Teucrium chamaedrys</i> L.
501	Kiskis otu	<i>Crepis sancta</i> (L.) Babcock
502	Kızbara	<i>Physospermum cornubiense</i> (L.) DC
503	Kızhanım	<i>Dianthus orientalis</i> Adams
504	Kızılacak	<i>Amaranthus retroflexus</i> L
505	Kızılçık kiraz	<i>Cornus mas</i> L
506	Kingözü	<i>Centaurea cataonica</i> Boiss & Hausskn
507	Kiren	<i>Cornus</i>
508	Kirpikli ot	<i>Melica ciliata</i> L
509	Koca betne	<i>Halimione portulacoides</i> (L.) Aellen
510	Koca Burçak	<i>Gonocytisus pterocladus</i> (Boiss.) Spach
511	Koca emcek	<i>Onosma giganteum</i> Lam
512	Koç otu	<i>Astragalus suberosus</i> Banks & Sol. subsp. <i>ancyleus</i>
513	Koç salebi	<i>Cephalanthera kotschyana</i> Renz & Taub.
514	Kohum	<i>Crepis foetida</i> L. subsp. <i>foetida</i>
515	Kokar Ot	<i>Allium neapolitanum</i> Cyr
516	Kokarot	<i>Lamium moschatum</i> Miller var. <i>micranthum</i>
517	Kokur	<i>Salvia virgata</i> Jacq
518	Komotu	<i>Spergularia media</i> (L.) C. Persl
519	Konbaş	<i>Aegilops columnaris</i> Zhukovsky
520	Koşkoş	<i>Lathyrus niger</i> (L.) Bernh
521	Kovan çanı	<i>Campanula trachelium</i> L.
522	Koyundücüğü	<i>Scorpiurus muricatus</i> L. var. <i>subvillosus</i>
523	Koyunörmece	<i>Sedum pallidum</i> Bieb. var. <i>pallidum</i>
524	Kömeç	<i>Malva neglecta</i> Wallr
525	Köpekdili	<i>Anchusa azurea</i> Miller var. <i>azurea</i>
526	Köpekdili	<i>Cynoglossum creticum</i> Miller
527	Körigen	<i>Coronilla varia</i> L
528	Köse borçak	<i>Genista libanotica</i> Boiss
529	Köy göçüren	<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop. subsp. <i>arvense</i>
530	Kuduzotu	<i>Alyssum</i>
531	Kulunc	<i>Erodium moschatum</i> (L.) L'Herit

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
532	Kum boğadikeni	Eryngium maritimum L
533	Kum otu	Polygonum maritimum L
534	Kum sütleği	Euphorbia peplis L
535	Kum Zambağı	Panocratium maritimum L
536	Kunduzotu	Silene odontopetala Fenzl
537	Kurtkirişi	Ornithogalum arcuatum Steven
538	Kuseyr peygamber çiçeği	Centaurea cassia Boiss
539	Kuş gözü	Myosotis propinqua Fisch. & Mey
540	Kuş İğdesi	Elaeagnus angustifolia L
541	Kuş konmaz	Asparagus acutifolius L
542	Kuş Üzümlü (Böğürtlen)	Rubus discolor Weihe & Nees
543	Kuşalıcı, Ateşdikeni	Pyraecantha coccinea Roemer
544	Kuşbari	Anagallis arvensis L
545	Kuşburnu	Rosa canina L
546	Kuşgözüotu	Myosotis lithospermifolia (Willd.) Hornem
547	Kuşkuş otu	Thlaspi densiflorum Boiss. et Kotschy
548	Kuyruk yaran	Onobrychis gracilis Besser
549	Kuzgun Kılıcı	Gladiolus italicus Miller
550	Kuzgunotu	Polypodium australe Fee
551	Kuzugveği	Valerianella vesicaria (L.) Moench.
552	Kuzukulağı	Rumex acetosella L
553	Küçük alıç	Crataegus monogyna Jacq
554	Küçük boynuz otu	Cerastium gracile Duf
555	Küçük Hatmi	Althaea hirsuta L
556	Küçük Korunga	Onobrychis caput
557	Küçük kuş yüreği	Briza minor L
558	Küçük Reyhan	Acinos rotundifolius Pers.
559	Küçük sklamen	Cyclamen coum Miller var. coum
560	Küçükçiçekli sarıorkide	Ophrys lutea Cavanilles subsp. minor
561	Küçükçörekotu	Nigella nigellastrum (L.) Willk
562	Küsküt	Cuscuta palaestina Boiss. subsp. balansae
563	Labaza çiçeği	Petasites hybridus (L.) Geartner, Mey. & Scherb.
564	Lal mürdümüğü	Lathyrus stenolobus Boiss
565	Örümcek Orkidesi	Ophrys schulzei Bornm. & Fleischm
566	Pamukluk	Cistus salviifolius L
567	Panzehir Otu	Cynanchum acutum L
568	Papatya	Anthemis kotschyana Boiss. var. radians
569	Patlakağacı	Staphylea pinnata L.
570	Patlangaç	Helleborus vesicarius Aucher
571	Patpat	Astragalus christianus L.

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
572	Payam	<i>Amygdalus communis</i> L
573	Peçek	<i>Clematis vitalba</i> L
574	Pelemir	<i>Cephalaria syriaca</i> (L.) Schrader
575	Pelgizer	<i>Geranium libanoticum</i> Schenk
576	Pelin otu	<i>Artemisia absinthium</i> L
577	Pelit	<i>Quercus cerris</i> L. var. <i>cerris</i>
578	Pembesarmaşık	<i>Ipomoea sagittata</i> Poiret.
579	Peri yavşan	<i>Teucrium polium</i> L.
580	Peygamber Çiçeği	<i>Centaurea urvillei</i> DC. subsp. <i>urvillei</i>
581	Peynir Çiçeği	<i>Anacamptis pyramidalis</i> (L.) L.C.M. Richard
582	Peynircik	<i>Anacamptis collina</i> Banks & Sol
583	Peynirotu	<i>Lagoecia cuminoides</i> L.
584	Pırpır otu	<i>Hymenocarpus circinnatus</i> (L.) Savi.
585	Pıtrak	<i>Xanthium strumarium</i> L
586	Pıtıpit otu	<i>Roemeria hybrida</i> (L.) DC
587	Pıtrak	<i>Turgenia latifolia</i> (L.) Hoffm
588	Pıtrak nohutu	<i>Cicer bijugum</i> Rech. fil
589	Pire otu	<i>Tanacetum cilicicum</i> (Boiss.) Grierson
590	Pisik Otu	<i>Nepeta nuda</i> L. subsp. <i>albiflora</i>
591	Pisikotu	<i>Nepeta cilicia</i> Boiss
592	Pisiotu	<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreber subsp. <i>chia</i>
593	Pisot	<i>Valeriana alliarifolia</i> Adams
594	Porsuk ağacı	<i>Taxus baccata</i> L
595	Poruk	<i>Jasminum fruticans</i> L
596	Puşkullu	<i>Silene chlorifolia</i> Sm
597	Püsükgözü	<i>Ophrys straussii</i> H. Fleischmann & Bornmüller
598	Reyhan, Fesleğen	<i>Ocimum basilicum</i> L.
599	Rezene	<i>Ferulago cassia</i> Boiss.
600	Saç uzatan	<i>Limodorum abortivum</i> (L.) Swartz var. <i>abortivum</i>
601	Saçak gülü	<i>Cleome ornithopodioides</i> L.
602	Saçuzatan	<i>Limodorum abortivum</i> (L.) Swartz
603	Safran fiği	<i>Vicia crocea</i> (Desf.) B. Fedtsch
604	Sağırkulağı	<i>Serapias vomeracea</i> (Burm. fil.) Briq. subsp. <i>orientalis</i>
605	Sağırkulak	<i>Serapias vomeracea</i> (Burm. fil.) Briq. subsp. <i>laxiflora</i>
606	Sahil karanfili	<i>Limonium angustifolium</i> (Tausch) Turrill
607	Sahil ölmez çiçeği	<i>Otanthus maritimus</i> (L.) Hoffmans et Link

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
608	Sakallı salep	Comperia comperiana (Steven) Aschers & Graebn
609	Sakarkanak	Crepis foetida L.subsp. rhoeadifolia
610	Sakız Otu	Chondrilla juncea L.var. juncea
611	Sakızlık	Pistacia terebinthus L. subsp. palaestina
612	Sakızlık	Sonchus asper (L.) Hill
613	Salep	Orchis laxiflora Lam
614	Salep Çiçeği	Ophrys phrygia Fleischm. et Bornm
615	Salep Otu	Dactylorhiza iberica (Bieb. Et Willd.) Soo
616	Salkım Otu	Turritis laxa (Sibth. & Sm.) Hayek
617	Sanciotu	Scutellaria orientalis L. var. alpina
618	Saplı kevke	Alyssum macropodum Boiss & Bal.var. macropodum
619	Saplı meşe	Quercus robur L.
620	Sarı boynuzlu gelincik	Glaucium flavum Crantz
621	Sarı burçak	Coronilla emerus L. subsp. emeroides
622	Sarı Çanak	Haplophyllum suaveolens (DC.) G. Don. var. cilicicum
623	Sarı çay	Salvia glutinosa L.
624	Sarı Çiğdem	Crocus chrysanthus (Herbert) Herbert
625	Sarı çiriş	Asphodeline lutea (L.) Reichb
626	Sarı dirfil	Trifolium campestre Schreb
627	Sarı Geven	Astragalus angustiflorus C. Koch. subsp. amanus
628	Sarı Kantaron	Hypericum thymifolium Banks et Sol
629	Sarı kantaron	Hypericum perforatum L
630	Sarı kumacık	Hyocyamus aureus L.
631	Sarı Muhabbetçiçeği	Reseda lutea L. var. lutea
632	Sarı nilüfer	Nuphar lutea (L.) SM.
633	Sarı papatya	Leucanthemum myconis (L.) Giraud
634	Sarı payam	Glycyrrhiza flavescens Boiss.
635	Sarı süsen	Iris xanthospuria B. Mathew & T. Baytop
636	Sarı şeytan ayağı	Bupleurum rotundifolium L
637	Sarı topbaş	Serratula kurdica Post
638	Sarı yemlik	Scorzonera mollis Biep. subsp. szowitzii
639	Sarı Yemlik	Scorzonera semicana DC
640	Sarı yonca	Medicago lupulina L
641	Sarıbaş	Centaurea ptosimopappa Hayek
642	Sarıçemen	Trigonella strangulata Boiss.
643	Sarıçiriş	Eremurus spectabilis Bieb
644	Sarıdiken	Scolymus hispanicus L

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
645	Sarılık Otu	Cruciata taurica (Pallas ex Willd.) Ehrend.
646	Sarıpapatya	Tripleurospermum decipiens (Fisch. & Mey.) Bornm
647	Sarıpitrak	Ranunculus arvensis L
648	Sarısoğan	Allium chrysantherum Boiss & Reuter
649	Sedef Otu	Ruta chalepensis L
650	Sedir	Cedrus libani A. Rich. var. libani.
651	Selef	Orchis punctulata Steven ex Lindey
652	Selvi Otu	Conyza canadensis (L.) Qronquist
653	Semizotu	Portulaca oleracea L
654	Sepetlik	Acer campestre L. ssp. leiocarpa (Opiz) Pax.
655	Serçedili	Thymelaea Meissner aucheri
656	Siğir kuyruğu	Verbascum sinuatum L. var. adenosepalum Murb.
657	Siğirdili	Echium italicum L.
658	Silfato	Eucalyptus camaldulensis Dahn
659	Sıraca	Smilax excelsa L.
660	Sıraca Otu	Bellardia trixago (L.) All
661	Sırıktire	Turritis laxa (Sibth ex SM.) Hayek
662	Sıtma Otu	Eupatorium cannabinum L
663	Sıyırğı	Adenocarpus complicatus (L.) Gay
664	Siğilotu	Chrozophora tinctoria (L.) A. Juss
665	Sikke otu	Fibigia eriocarpa (DC) Boiss
666	Sinek salebi	Ophrys oestrifera Bieb. subsp. oestrifera
667	Sinirliot	Plantago maritima L
668	Sivri dağarcık	Thlaspi oxyceras (Boiss.) Hedge
669	Solucan Otu	Pelargonium endlicherianum Fenzl
670	Som kaya kuruğu	Rosularia sempervivum (M. Bieb) Berger subsp. pestalozzae
671	Somurtlak	Lamium truncatum Boiss.
672	Su karanfili	Damasonium alisma Miller
673	Su mercimeği	Lemna minor L
674	Su papatyası	Ranunculus sphaerospermus Boiss. et Balance
675	Subaşağı	Potamogeton nodosus Poiret
676	Sultan navruzu	Iris histrio Reich. Fil. var. aintebensis
677	Sumak	Rhus coriaria L
678	Sumiğferi	Utricularia australis R. Br
679	Sunbala	Ornithogalum umbellatum L
680	Sümbül	Hyacinthus orientalis L
681	Sümbülçayı	Micromeria myrtifolia Boiss. & Hohen

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
682	Süpürge otu	Asyneuma virgatum (Boiss) Dambolt subsp. cichoriiforme
683	Süpürgelik	Chamaecytisus drepanolobus (Boiss) Rothm
684	Sürüsalkım	Allium paniculatum L. subsp. fuscum
685	Süsen	Iris germanica L
686	Süt otu	Polygala supina Schreb
687	Sütleşen	Euphorbia peplus L. var. peplus
688	Sütleyen	Lactuca serriola L.
689	Sütlüağı	Euphorbia anacampseros Boiss
690	Sütotu	Polygala pruinosa Boiss.
691	Şablak	Phlomis pungens Willd var. pungens
692	Şahdere	Fumaria asejala Boiss.
693	Şahtere	Stachys annua (L.) L.
694	Şalba otu	Marrubium globosum Montbret et Aucher ex Benth subsp. globosum
695	Şavlak	Phlomis longifolia Boiss. & Bal. var. bailanica
696	Şebrek	Lapsana communis L
697	Şehviz	Nigella unguicularis (Lam.) Sprenger
698	Şekerciboyası	Phytolacca pruinosa Fenzl
699	Şemsiyeotu	Ainsworthia trachycarpa Boiss
700	Şenak	Saponaria viscosa C.A. Meyer
701	Şeytan ayağı	Bupleurum intermedium Poiret
702	Şeytan küpesi	Holesteum umbellatum L. var. umbellatum
703	Şeytan taburesi	Ononis reclinata L
704	Şıvanan otu	Silene conidae L
705	Şişlik otu	Peltaria angustifolia DC.
706	Tarla nakılı	Silene crassipes Fenzl
707	Tarla sarmaşığı	Convolvulus dorycnium L. subsp. oxysepalus
708	Taş batalağı	Hedysarum pogonocarpum. L
709	Taş Kesen	Buglossoides arvensis (L.) Johnston
710	Taş Nanesi	Micromeria fruticosa (L.) Druce subsp. barbata
711	Taş Sarımsağı	Allium scorodoprasum L. subsp. rotundum (L.) Stearn
712	Taşçantası	Aethionema eunomioides (Boiss) Bornm
713	Taşkıran	Satureja thymbra L
714	Taşkıran	Saxifraga cymbalaria L
715	Taşkıran	Saxifraga sibirica L. subsp. mollis.
716	Tavşan Kirazı	Ruscus aculeatus L
717	Tavşan kuyruğu	Lagurus ovatus L
718	Tavşantopuğu	Orchis morio L. subsp. syriaca Camus et al

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
719	Tavuk Çiçeği	<i>Sternbergia fischeriana</i> (Herbert) Purp
720	Tavukçiçeği	<i>Sternbergia colchiciflora</i> Waldst.&Kit
721	Tavukkursağı	<i>Androsace maxima</i> L
722	Tekesakalı	<i>Scorzonera kotschy</i> Boiss
723	Telkari	<i>Conringia perfoliata</i> (C. A. Mey.) Busch
724	Telli sarı	<i>Gagea fibrosa</i> (Desf.) Schultes & Schultes fil
725	Temre Otu	<i>Melissa officinalis</i> L
726	Ten Kefik	<i>Cirsium vulgare</i> (Savi)
727	Ters Lale	<i>Fritillaria acmopetala</i> Boiss. subsp. <i>acmopetala</i>
728	Tespah Ağacı	<i>Styrax officinalis</i> L
729	Tıgotu	<i>Velezia rigida</i> L
730	Tirman otu	<i>Cardaria draba</i> (L.) Desv. subsp. <i>chalapensis</i>
731	Tırnak otu	<i>Pilosella piloselloides</i> (Vill.) Sojak subsp. <i>megalomastix</i>
732	Tıstis otu	<i>Minuartia tchihatchewii</i> (Boiss.) Hand.Mazz
733	Tilki kişnişi	<i>Fumaria capreolata</i> L.
734	Tilki sütleğeni	<i>Euphorbia taurinensis</i> All
735	Tokalı üçgül	<i>Trifolium arvense</i> L.
736	Tokalık	<i>Trifolium purpureum</i> Lois.
737	Top ballık	<i>Anchusa aggregata</i> Lehm
738	Top taşçantası	<i>Aethionema capitatum</i> Boiss & Bal
739	Topalak	<i>Cyclamen pseudibericum</i> Hildebr
740	Topbaş	<i>Serratula cerinthifolia</i> (Sm.) Boiss
741	Tukul Otu	<i>Centaurium erythraea</i> Rafn subsp. <i>turcicum</i>
742	Tükürük Otu	<i>Ornithogalum oligophyllum</i> E.D. Clarke
743	Türpenk	<i>Diploaxis eruroides</i> (L.) DC
744	Tüylü acınak	<i>Hieracium pannosum</i> Boiss.
745	Tüylü Adaçayı	<i>Salvia tomentosa</i> Miller
746	Tüylü Boyaotu	<i>Alkanna hirsutissima</i> Bertol Dc
747	Tüylü çanotu	<i>Campanula strigosa</i> Banks & Sol.
748	Tüylü çekem	<i>Thymelaea hirsuta</i> (L.) Endl
749	Tüylü çivit	<i>Isatis aucheri</i> Boiss.
750	Tüylü çoban çantası	<i>Anthyllis vulneraria</i> L. subsp. <i>hispidissima</i>
751	Tüylü gavurbaklası	<i>Lupinus varius</i> L
752	Tüylü kaya çayı	<i>Stachys pumila</i> Banks & Sol.
753	Tüylü kömeç	<i>Malvella sherardiana</i> (L.) Jaub. Sc Spach
754	Tüylü yayılğan	<i>Convolvulus pulvinatus</i> Sa'ad
755	Tüylü yıldız	<i>Gagea villosa</i> (Bieb.) Dubv. var. <i>villosa</i>
756	Tüylüce ot	<i>Pilosella hoppeana</i> (Schultz) C.H. Et F.W. Schultz
757	Tüysüz ot	<i>Cerastium chlorifolium</i> Fisch & Mey

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
758	Uluma	<i>Ephedra campylopoda</i> C.A. Meyer
759	Uyuz otu	<i>Scabiosa columbaria</i> L.
760	Uyuz otu	<i>Scabiosa columbaria</i> L. subsp. <i>columbaria</i>
761	Uzun Kantaron	<i>Hypericum elongatum</i> Lebed
762	Uzungagalı çemen	<i>Trigonella macrorrhyncha</i> Boiss.
763	Üçkulak otu	<i>Trifolium pratense</i> L. var. <i>pratense</i>
764	Üvez	<i>Sorbus domestica</i> L.
765	Üvez	<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz var. <i>pinnatifida</i> Boiss
766	Vahvah Çiçeği	<i>Sternbergia clusiana</i> (Ker.Gawl.) Ker.
767	Venüs çiçeği	<i>Veronica cymbalaria</i> Bodard
768	Vurla	<i>Scirpoides holoschoenus</i> (L.) Sojak
769	Yaban Baklası	<i>Pisum sativum</i> L. subsp. <i>elatius</i>
770	Yaban Bamyası	<i>Hibiscus trionum</i> L.
771	Yaban Çöreği	<i>Nigella orientalis</i> L.
772	Yaban Enginarı	<i>Cynara syriaca</i> Boiss.
773	Yaban Karanfile	<i>Dianthus calocephalus</i> Boiss
774	Yaban kenger	<i>Notobasis syriaca</i> (L.) Cass.
775	Yaban kıskısı	<i>Crepis sancta</i> (L.) Babcock
776	Yaban Yasemini	<i>Solanum dulcamara</i> L.
777	Yabançayı	<i>Stachys balansae</i> Boiss. & Kotschy subsp. <i>balansae</i>
778	Yabani Adaçayı	<i>Salvia aucheri</i> Benth var. <i>aucheri</i>
779	Yabani Anason	<i>Pimpinella kotschyana</i> Boiss
780	Yabani Asma	<i>Vitis sylvestris</i> Gmelin
781	Yabani incir	<i>Ficus carica</i> L.
782	Yabani Karanfil	<i>Dianthus zonatus</i> Fenzl. var. <i>aristatus</i>
783	Yabani nohut	<i>Cicer floribundum</i> Fenzl
784	Yabani Sinameki	<i>Colutea cilicica</i> Boiss & Bal
785	Yabanigül	<i>Rosa pulverulenta</i> Bieb
786	Yabansoğanı	<i>Allium affine</i> Ledeb
787	Yağlıca	<i>Bellevalia macrobotrys</i> Boiss
788	Yağlıçanak	<i>Ranunculus illyricus</i> L. subsp. <i>illyricus</i>
789	Yakı Otu	<i>Epilobium hirsutum</i> L.
790	Yalancı Akasya	<i>Robinia pseudo acacia</i> L.
791	Yalancı dolama	<i>Erophila verna</i> (L.) Chevall. subsp. <i>praecox</i>
792	Yalancı pırasa	<i>Allium ampeloprasum</i> L.
793	Yalancı Tespihağacı	<i>Melia azedarach</i> L.
794	Yalancıçilek	<i>Potentilla micrantha</i> Ramond ex DC
795	Yalı otu	<i>Ipomea stolonifera</i> (cyr) J.F. Gmelin

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
796	Yandak	<i>Polygonatum multiflorum</i> (L.) All.
797	Yapışkan çalba	<i>Phlomis viscosa</i> Poiret
798	Yapışkan Otu	<i>Ononis viscosa</i> L
799	Yapışkan Otu	<i>Silene aegyptiaca</i> (L.) L. fil. subsp. <i>aegyptiaca</i>
800	Yara merhemi	<i>Geranium asphodeloides</i> Burm
801	Yara Otu	<i>Prunella vulgaris</i> L
802	Yara otu	<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Cass
803	Yarpuz	<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson
804	Yavşan	<i>Tanacetum densum</i> (Lab.) Schultz Bip. subsp. <i>amani</i>
805	Yaygın Adaçayı	<i>Salvia recognita</i> Fisch. & Mey
806	Yayla adaçayı	<i>Sideritis syriaca</i> L.
807	Yayla otu	<i>Phlomis kotschyana</i> Hub.
808	Yekese kotu	<i>Ruscus hypoglossum</i> L
809	Yemlik	<i>Tragopogon longirostris</i> Bisch. ex Schultz Bip. var. <i>longirostris</i>
810	Yer çalısı	<i>Cytisopsis dorycniifolia</i> Jaub & Spach subsp. <i>dorycniifolia</i>
811	Yer Karanfili	<i>Dianthus strictus</i> Banks et Sol. var. <i>strictus</i>
812	Yerfundası	<i>Pyrola chlorantha</i> Swartz
813	Yersümbülü	<i>Putoria calabrica</i> (L. fil) DC
814	Yeşil Ters Lale	<i>Fritillaria alfredae</i> Post subsp. <i>glaucoviridis</i>
815	Yılanotu	<i>Calamintha nepeta</i> (L.) Savi subsp. <i>nepeta</i> .928
816	Yıldız geven	<i>Astragalus asterias</i> Stev. ex Ledeb.
817	Yıldız yonca	<i>Trifolium stellatum</i> L. var. <i>stellatum</i>
818	Yıldızotu	<i>Aster squamatus</i> (Sprengel) Hieron
819	Yıldızotu	<i>Pallenis spinosa</i> (L.) Cass
820	Yoğurt Çiçeği	<i>Anemone blanda</i> Schott Et Kotschy
821	Yoğurt otu	<i>Bellis perennis</i> L.
822	Yoğurt Otu	<i>Galium incanum</i> Sm. subsp. <i>elatus</i>
823	Yoğurt Otu	<i>Galium odoratum</i> (L.) Scop. Kokulu
824	Yoğurtçiçeği	<i>Anthemis arenicola</i> Boiss. var. <i>arenicola</i>
825	Yoğurtotu	<i>Anthemis haussknechtii</i> Boiss & Reuter
826	Yumak dereotu	<i>Kundmannia syriaca</i> Boiss.
827	Yumaküçgül	<i>Trifolium glomeratum</i> L
828	Yumrulu salkım	<i>Poa bulbosa</i> L
829	Yumuşak itir	<i>Geranium molle</i> L. subsp. <i>molle</i>
830	Zahter	<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i>
831	Zakkum	<i>Nerium oleander</i> L
832	Zar karanfil	<i>Petrorhagia velutina</i> (Guss.) Ball & Heywood

S.NO	BİTKİ ADI	LATİNCE ADI
833	Zarife otu	<i>Erysimum goniocaulon</i> Boiss.
834	Zehirotu	<i>Cionura erecta</i> (L.) Griseb.
835	Zehirotu	<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woodson
836	Zehirotu	<i>Vincetoxicum tmoleum</i> Boiss
837	Zembil otu	<i>Briza maxima</i> L
838	Zeyrek otu	<i>Linum mucronatum</i> Bertol subsp. orientale
839	Zimbit	<i>Inula viscosa</i> (L.) Aiton
840	Zivan	<i>Scabiosa kurdica</i> Post
841	Zivan	<i>Scabiosa rotata</i> Bieb.
842	Zivanotu	<i>Scabiosa prolifera</i> L.
843	Zivircik	<i>Anagyris foetida</i> L.
844	Zorkun	<i>Alnus orientalis</i> Decne var. orientalis
845	Zulzula	<i>Telephium imperati</i> L. subsp. orientale

Kaynak: Hatay Tabiat Şifahanesi

Ek 2. HATAY İLİNDE SATIŞI YAPILAN TIBBİ-AROMATİK BİTKİLERİN PİYASA DURUMU

S.NO	BİTKİ ADI	MENŞEİ	YILLIK SATIŞ MİKTARI (Kg.)	ORTALAMA SATIŞ FİYATI (TL)	YILLIK EKONOMİK DEĞERİ (TL)
1	Acı çehre	YURT DIŞI	200	120,0	24.000
2	Adaçayı		2.000	10,0	20.000
3	Alıç		1.030	8,5	8.755
4	Altın otu		500	7,5	3.750
5	Anason		30.000	13,5	405.000
6	Andız yaprağı		100	20,0	2.000
7	Ardıç katranı		200	30,0	6.000
8	Aslan pençesi		100	11,5	1.150
9	Asma yaprağı		5.000	5,5	27.500
10	Aşır otu			5,0	0
11	At kekiği		0	0,0	0
12	At kestanesi	YÖRE DIŞI	0	0,0	0
13	Avakado yaprağı	YURT DIŞI	300	5,5	1.650
14	Ayrık kökü		0	0,0	0
15	Ayva yaprağı		0	0,0	0
16	Ban otu		0	0,0	0
17	Bittim (Menengiç)		5.000	7,5	37.500
18	Biberiye		2.000	11,5	23.000
19	Civan perçemi		100	5,0	500
20	Çakşır otu		2.000	12,5	25.000
21	Çiriş		0	0,0	0
22	Çoban çökerten		500	10,0	5.000
23	Çörek otu		50.000	7,5	375.000
24	Dağ çayı		500	10,0	5.000
25	Defne yaprağı		500	5,0	2.500
26	Deve çökerten		200	5,0	1.000
27	Deve dikeni		0	0,0	0
28	Ebegümeci		500	5,0	2.500
29	Enginar yaprağı	YÖRE DIŞI	100	15,0	1.500
30	Fesleğen		500	7,5	3.750
31	Funda		2.000	7,5	15.000
32	Ginkgo	YURT DIŞI	200	80,0	16.000
33	Gül hatmi		300	7,5	2.250
34	Harnup (Keçi boynuzu)	YÖRE DIŞI	3.000	6,0	18.000
35	Hatmi çiçeği		300	20,0	6.000
36	Hayıt tohumu		100	20,0	2.000

S.NO	BİTKİ ADI	MENŞEİ	YILLIK SATIŞ MİKTARI (Kg.)	ORTALAMA SATIŞ FİYATI (TL)	YILLIK EKONOMİK DEĞERİ (TL)
37	Hibiskus -Medinegülü	YURT DIŞI	50	5,0	250
38	Ihlamur	YÖRE DIŞI	5.000	37,5	187.500
39	Isırgan otu		1.000	5,0	5.000
40	Ispatan		0	0,0	0
41	Kakule	YURT DIŞI	300	100,0	30.000
42	Karabaşotu		1.000	10,0	10.000
43	Karabiber	YURT DIŞI	50.000	17,5	875.000
44	Karaçörek otu	YÖRE DIŞI	0	0,0	0
45	Karahindiba	YÖRE DIŞI	0	0,0	0
46	Karanfil	YURT DIŞI	15.000	40,0	600.000
47	Kekik		15.000	30,0	450.000
48	Kendir tohumu (Kuş yemi olarak)	YÖRE DIŞI	5.000	10,0	50.000
49	Keten tohumu	YÖRE DIŞI	5.000	10,0	50.000
50	Kırkkilit otu		50	20,0	1.000
51	Kimyon	YÖRE DIŞI	50.000	8,5	425.000
52	Kiraz sapı		300	6,0	1.800
53	Köy küncüsü		10.000	6,0	60.000
54	Kuru fesleğen		0	0,0	0
55	Kuşburnu	YÖRE DIŞI	500	10,0	5.000
56	Küzbara (Kışniş)	YÖRE DIŞI	10.000	7,5	75.000
57	Lavanta	YÖRE DIŞI	100	15,0	1.500
58	Mahlep	YÖRE DIŞI	10.000	15,0	150.000
59	Mate yaprağı	YURT DIŞI	1.000	40,0	40.000
60	Melisa çayı		1.500	20,0	30.000
61	Mersin		500	30,0	15.000
62	Meyan kökü		30.000	5,5	165.000
63	Mısır püskül		500	5,0	2.500
64	Muskat cevizi	YURT DIŞI	5.000	70,0	350.000
65	Nane		10.000	11,0	110.000
66	Nar çiçeği		0	0,0	0
67	Nazarotu		0	0,0	0
68	Ökse otu		50	20,0	1.000
69	Pancar yaprağı	YÖRE DIŞI	0	0,0	0
70	Papatya		1.500	20,0	30.000
71	Paryavşan		0	0,0	0
72	peygamber çiçeği		50	10,0	500
73	Polatşekeri	YÖRE DIŞI	500	10,0	5.000
74	Safran	YÖRE DIŞI	100	100,0	10.000
75	sarı kantaron		200	20,0	4.000

S.NO	BİTKİ ADI	MENŞEİ	YILLIK SATIŞ MİKTARI (Kg.)	ORTALAMA SATIŞ FİYATI (TL)	YILLIK EKONOMİK DEĞERİ (TL)
76	Sarı-kara hilele	YURT DIŞI	50	30,0	1.500
77	Sinameki ayı	YURT DIŞI	2.500	7,5	18.750
78	Sumak		70.000	10,0	700.000
79	Şeytan tırnağı		100	200,0	20.000
80	Őumra (Rezene)	YÖRE DIŞI	20.000	7,5	150.000
81	Tarçın	YURT DIŞI	30.000	12,5	375.000
82	Üzerlik		100	20,0	2.000
83	Yabani nane		0	0,0	0
84	Yasemin	YÖRE DIŞI	0	0,0	0
85	Yaylaayı		0	0,0	0
86	YeŐilçay	YÖRE DIŞI	10.000	12,5	125.000
87	Zencefil	YURT DIŞI	10.000	15,0	150.000
88	Zerdaal	YÖRE DIŞI	500	12,5	6.250
89	Susam		150.000	10,0	1.500.000
90	Zahter (Yerli kekik)		4.000	20,0	80.000
TOPLAM			633.680		6.329.855

Kaynak: HİGTHM

EK 3. HATAY İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALAR

S.NO	FİRMA ADI	İŞLEM KAPASİTESİ (Ton/Yıl)	İLÇESİ
1	Kömoğlu ticaret	67,8	İskenderun
2	Medine Ticaret	4	İskenderun
3	Erzincanlı Ticaret	12	İskenderun
4	Anka Solar Ticaret	12	Antakya
5	Gülsa baharat Ticaret	20	Antakya
6	Esmerligil baharat ve Ticaret	864	Antakya
7	Mahmut Yarım Gıda Tic. A.Ş.	1.224	Antakya
8	HEKİMZADE	663	Reyhanlı
TOPLAM		2.867	

Kaynak: HİGTHM

EK 4. HATAY İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN AKTARLAR

S.NO	İŞLETME NO	İŞLETME ADI	ADRESİ	İLÇESİ
1	TR-31-K-006755	Şifa BAHARAT Dört Yol	Sanayi Mah. Cami Cad. No : 35 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
2	TR-31-K-006670	Feruz Kır-Bitki Çayları	Yeni Mah. 106.Sokak No.5/A Reyhanlı Belediyesi Reyhanlı - Hatay / Türkiye	Reyhanlı
3	TR-31-K-006511	DERTLİ BAHARAT.TUNCAY DERTLİ.İSKENDERUN	Menderes Mah. MENDERES MAH.İSTİKLAL CAD. Bekbele Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
4	TR-31-K-006421	Konukman Ticaret-Ali Konukman	Barbaros Mah. Dumlupınar Cad.No:7/B Kırıkhan Belediyesi Kırıkhan - Hatay / Türkiye	Kırıkhan
5	TR-31-K-006400	YÜCEER BAHARAT ÇAĞRI YÜCEER İSKENDERUN	Çay Mah. KANATLI CAD.NO:13 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
6	TR-31-K-006241	YÖRESEL BAHARAT-osman göğebakan	Cumhuriyet Mah. Kanatlı Cad. No: 34/A Kırıkhan Belediyesi Kırıkhan - Hatay / Türkiye	Kırıkhan
7	TR-31-K-006195	DEVA BAHARAT MEHMET ÖVER İSKENDERUN	Çay Mah. ULUCAMI CAD.NO:103/6 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
8	TR-31-K-005802	Yalçın Ticaret Baharatçılık	Meydan Mah. 3.cadde no:33 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
9	TR-31-K-005786	Efe Bitkisel Ürünler Baharat	Tüccar Çarşısı No: 10 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
10	TR-31-K-005305	Çaylı Baharat	Sanayi Mah. Özel Cad. No:33 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
11	TR-31-K-005029	ERİN TAVUKCULUK VE BAHARAT	Sanayi Mah. Özel Cad Balıkçılar No:15 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
12	TR-31-K-004946	Mesud Süner Baharat ve Zeytincilik Tic.	Eski Buğday Pazarı No:17 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
13	TR-31-K-004914	Eraslan Baharat-İzzettin Eraslan	Meydan Mah. 3. Cad. No: 13 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
14	TR-31-K-004738	YÜCEER BAHARAT.ÇAĞRI YÜCEER.İSKENDERUN	Çay Mah. ÇAY MAH.KANATLI CAD.NO:38 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
15	TR-31-K-004573	HAYAT BAHARAT BAKLİYAT.MUHAMMED GÜLTEKİN.İSKENDERUN	Pirireis Mah. P.REİS MAH.İ.İNÖNÜ CAD.NO:18/B İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun

S.NO	İŞLETME NO	İŞLETME ADI	ADRESİ	İLÇESİ
16	TR-31-K-004462	DERMAN BAHARAT	Numune evler Mah. İnönü Caddesi No:4 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
17	TR-31-K-004083	Binbir Çeşit Baharat	Sanayi Mah. Çaylı Cad. Ören Sokak No :20 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
18	TR-31-K-003844	CEZAYİR ŞİFALI BİTKİLER	Savaş Mah. ULUCAMI CADDESİ 50.SOKAK NO:9/B İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
19	TR-31-K-003748	ÖZ BAHARAT	Sanayi Mah. Ören Sok No:19 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
20	TR-31-K-003611	Say Baharat	Sanayi Mah. Bakırcılar Sokak, No : 6 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
21	TR-31-K-003303	YAHŞİ BAHARAT MEHMET YAHŞİ İSKENDERUN	Çay Mah. ULUCAMI CAD. PEYNİRCİLER PSJ.NO:3 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
22	TR-31-K-003302	YAHŞİ BAHARAT (2) İSKENDERUN	Çay Mah. ULUCAMI CAD.PEYNİRCİLER PASAJI NO:1-2 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
23	TR-31-K-002836	Zeynooğulları Baharat	Cumhuriyet Mah. Cumhuriyet Caddesi Düzdiker Apartmanı No:21/C Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
24	TR-31-K-002780	Hill-Pa Doğal Ürünler-Fatih HADUTOĞLU	Meydan Mah. Tayfur Sökmen Cad. No: 29 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
25	TR-31-K-002586	ERZİNCANLI TİCARET YUSUF NALCI(BAHARAT SATIŞI)İSKENDERUN	Çay Mah. ULUCAMI CAD.PEYNİRCİLER PSJ.NO:25 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
26	TR-31-K-002584	YELCİ BAHARAT MUSTAFA YELCİ İSKENDERUN	Çay Mah. BELEDİYE PSJ.NO:36 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
27	TR-31-K-002433	LOKMAN HEKİM MUSTAFA KAYA-İSKENDERUN	Çay Mah. ULUCAMI CAD.NO:59/C İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
28	TR-31-K-002396	Kerem Baharat	Kürtül Mah. Atatürk Cad. No : 73 Merkez Payas - Hatay / Türkiye	Payas
29	TR-31-K-001040	Özgür Baharat Mehmet ÖZGÜR	Karamustafalı Mah. karamustafalı Caddesi Erzin Merkez Erzin - Hatay / Türkiye	Erzin

S.NO	İŞLETME NO	İŞLETME ADI	ADRESİ	İLÇESİ
30	TR-31-K-001038	Şekerci Hamit Ticaret-Kırıkhan	Barbaros Mah. Kanatlı Cad. No:133 Kırıkhan Belediyesi Kırıkhan - Hatay / Türkiye	Kırıkhan
31	TR-31-K-000833	ÖZTALAY KURUYEMİŞ VE ŞEKERLEME DÖRTYOL	Yeşil Mah. Cami Cad. No : 5 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
32	TR-31-K-000493	AB-I HAYAT ŞİFALI BİTKİLER TİC. DÖRTYOL	Numune evler Mah. İNÖNÜ CAD. YAVUZ FER PASAJI NO : 17 Dört Yol Belediyesi Dört Yol - Hatay / Türkiye	Dört Yol
33		Akın Baharatçılık-A.Rıfat HUBBEZOĞLU-ANTAKYA	Meydan Mah. Meydan Cad. No.102 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
34		BIÇAKÇI BAHARAT İSKENDERUN	ULUCAMİ CAD. PEYNİRCİLER PSJ. NO:22 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
35		Cengiz Ticaret-Mehmet Yusuf CENGİZ-Aktar	Tayfur Sökmen Caddesi Defnehan Pasajı No:114 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
36		Çıray Baharatçılık-Adnan ÇIRAY	Meydan Mah. 3. Cad. No: 31 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
37		Dağcıoğlu Baharat-Mehmet Dağcı	Kanatlı Cad. No:164/B Kırıkhan Belediyesi Kırıkhan - Hatay / Türkiye	Kırıkhan
38		Dirlik Yöresel Kahvaltılık Baharatçılık-M. Deniz DİRLİK	Aksaray Mah. M. Kafadar Cad. No: 2 Ensar Apt. Zemin Kat Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
39		Kumru Kuyumculuk Baharat Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Meydan Mah. Karakol Sokak No:37 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
40		Kumru Kuyumculuk Ve Baharat Limited Şirketi	Meydan Mah. Karakol Sokak No:36 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
41		Mail Aktariye-Şükrü GÖKALPAY	Buğday Pazarı No: 29 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
42		Mısırlıoğlu Gıda Temizlik ve Gıda Mad. Satışı-Oktay MISIRLIOĞLU	Meydan Mah. Meydan Cad. No: 133 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
43		MUSLU MEDİNE BAHARAT ABDULLAH MELİK USLU İSKENDERUN	ULUCAMİ CAD.NO:59 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun

S.NO	İŞLETME NO	İŞLETME ADI	ADRESİ	İLÇESİ
44		Müdürün Yeri-Emine Konyalıçetin	Barbaros Mah. Dumlupınar Cad. No:2/A Kırıkhan Belediyesi Kırıkhan - Hatay / Türkiye	Kırıkhan
45		Nejat Gökalpay Aktariye-Esin DÜZGÜN	Meydan Mah. Eski Meydan Karakol Sokak No:5 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
46		Osman Göğebakan-Baharat ve Bitkisel Gıdaların Per. Tic.	Kanatlı Cad. No:34/A Kırıkhan Belediyesi Kırıkhan - Hatay / Türkiye	Kırıkhan
47		Semir Eraslan Baharat	Yeni camii Mah. Yeni Cami Mah.Karakol Sok. No:14 ANTAKYA/HATAY Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya
48		YÜCEER BAHARAT -2-BEDİR YÜCEER İSKENDERUN	ULUCAMİ CAD.PEYNİRCİLER PSJ. NO:13 İskenderun Belediyesi İskenderun - Hatay / Türkiye	İskenderun
49		Zahireci Abdullah Dönmez	Buğday Pazarı No:3 Antakya Belediyesi Antakya - Hatay / Türkiye	Antakya

Kaynak: HİGTHM

EK 5. HATAY İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN AKTARLARIN İLÇELERE GÖRE DAĞILIMI

İLÇESİ	AKTAR SAYISI
Antakya	17
İskenderun	14
Dörtyol	9
Kırıkhan	6
Erzin	1
Payas	1
Reyhanlı	1
TOPLAM	49

Kaynak: HİGTHM